

De Poemp

TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN
NUMMER 33 - 34 □ ZOMER1998 □ AK 2560 NIJLEN

Nijlen — Dorpstraat

Zo ongeveer moet men door de ramen van "Den Doornboom" uitgezien hebben op wat in het begin van deze eeuw nog nederig "Dorpstraat" heette. In dit nummer bekijken beelden van toen en nu uit ons fotoalbum.

Waar geen taal leeft, is geen volk
(Guido Gezelle)

Lieve Lezeres,
Beste Lezer,

Hoe zal Vlaanderen, en dus ook Nijlen, een stukje nieuw Europa worden? Als een zelfbewust volk? Dan moeten wij onder meer opkomen voor onze taal, van dialect tot algemeen Nederlands. Dat is gewoon een kwestie van overleven, want waar geen taal leeft, is geen volk. Deze uitspraak van Guido Gezelle blijft onverminderd geldig, ook in een Vlaanderen waarin geleerde proffen het aandurven te pleiten voor de verengelsing van onze universiteiten.

Willen wij de band met ons verleden bewaren, dan moeten wij op de eerste plaats onze taal, als hoogste cultureel erfgoed, in ere houden – en doèn houden. Ook in Europa, alle anglofiele proffen ten spijt. Daarom levert uw heemkring, hoe bescheiden ook, zijn bijdrage in deze nog niet gestreden strijd met elke nieuwe Poemp en verder bijvoorbeeld met met een jaarlijkse opstelwedstrijd. Aan de negende uitgave namen bijna alle scholen van onze gemeente deel en wij kunnen U fier medelen dat Nijlen dit jaar de beste junior journalist van Vlaanderen leverde. Meer hierover verder in dit nummer.

Lieve mensen, taal is een wapen dat scherp moet gehouden worden. Vlamingen zouden dat moeten >

weten. Wij zullen onze rechtmatige plaats in Europa en de wereld niet afdwingen door een vervlakende internationalisering, wél door gewoon onszelf te zijn. Dat althans is de grondige overtuiging van...

Walter Caethoven,

die U namens de redactieploeg verder veel leesgenot toewenst met deze andermaal te lang verbeide (maar extra - dikke) Poemp!

Laureaten Junior Journalist 1998

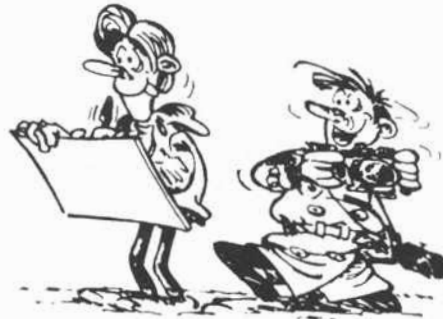
Ook dit jaar hadden de leerkrachten van de deelnemende scholen het werk voor de jury wat lichter gemaakt en een eerste schifting doorgevoerd. Uit de 34 inzendingen voor reeks I en de 30 voor reeks II selecteerde de jury voor elke reeks 5 gelukkigen:

reeks I	%	reeks II:	%
Freija Hauquier	81	Sien Lenders	85,5
Stephanie van Clooster	79	Charlotte Op de Beeck	85
Dries Sels	77,5	Sofie Van der Steen	84
Shenja Dieltjens	77	Tamara Govaerts	81
Valérie Raets	75,5	Bart Vervaecke	80

Beste Junior Journalist 1998 van Vlaanderen woont te Nijlen!

Op zaterdag, 28 maart j.l. werd tijdens een feestelijke ontvangst op het Nijlense gemeentehuis bekend gemaakt wie van de Nijlense genomineerden voor de Junior Journalist 98 zijn "onbeschrijfelijk gevoel" het sterkst had verwoord. De beste twee werkjes van elke reeks werden opgestuurd naar Leuven, zodat zij aan de nationale Junior Journalist van het Davidsfonds konden deelnemen.

144 DF-afdelingen, ruim 400 scholen en 17.000 deelnemers: dat is de nationale Junior Journalist 1998. Wij zijn dan ook fier te kunnen medelen dat Sien Lenders van Nijlen (leerlinge van het St.-Calasanz Instituut) de beste Junior

Journalist 1998 van Vlaanderen werd in de reeks van 13- en 14-jarigen met haar opstel "Mag ik ook eens verdrietig zijn, ja!". Het winnend werkje werd ondertussen gepubliceerd in de Gemeentekroniek. Van harte gefeliciteerd, Sien!

De vier beste Junior Journalisten van Vlaanderen namen op zater-

dag 16 mei 1998 hun prijs in ontvangst in het ASLK-auditorium te Brussel tijdens een "feest van de winnaars". Zij kregen ter plaatse de bloemlezing "Het volle hart. Schrijven over emoties" met o.a. de vier winnende inzendingen.

Blijkbaar heeft ook de Nijlense jury goed werk geleverd en biedt de preselectie via de scholen een betrouwbaar resultaat!

In 1999, op de vooravond van een nieuw millennium, wordt aan de jonge Junior Journalisten gevraagd om een blik achterom te werpen. De afdelingen Nijlen en Kessel van het Davidsfonds en heemkring De Poemp zullen met nog meer enthousiasme dan voorheen de tiende uitgave van de Nijlense "Junior" organiseren. Jongeren, zijn jullie er klaar voor?

Nog over Nijlense Cafés

Talrijk waren de reacties van onze Poemplezers op de bijdragen over Nijlense cafés in nummers 31 en 32.

Zoals reeds gezegd, een onuitputtelijk onderwerp. Daardoor is het praktisch onmogelijk het volledig en correct te voltooien. Toch is ons geen inspanning te veel om de lijst van vroegere stam- en andere cafés volledig te maken.

Blijkbaar denken enkele Poemplezers er ook zo over. Dankzij hun medewerking kunnen wij nog een

paar namen van nu verdwenen cafés aan de lijst toevoegen.

In de Kapellebaan baatte de familie Struyfs voor de oorlog café "De Zandberg" uit. Waarschijnlijk genoemd naar de povere (lees zandrijge) staat van de weg in de Kapellebaan. Bovendien vinden we daar het hoogste punt van Nijlen.

Op de Bist (nu Heibloemstraat) bevond zich het café "In de volle Pint". De klanten ervan zouden hoofdzakelijk mannen geweest zijn die 's avonds eropuit trokken in de hoop in de buurt een fazant of konijntje te strikken. Waarna ze hun

dorst gingen lessen in bovengenoemd café.

Hartelijk dank voor deze inlichtingen. Medewerking van onze lezers blijft alleszins onmisbaar bij onze verkenningen van "de tijd van toen".

Hypoliet Budts.

De Zwarte Jaren der “France” Republiek

Boerenkrijg 1798

Nu het onze regeerders niet zint een postzegel te laten verschijnen bij de tweehonderdste verjaring van de “Boerenkrijg”, om mogelijke communautaire spanningen te vermijden, is het voor Davidsfonds en Heemkring ondenkbaar om geen artikel te wijden aan de moedige Vlaamse mensen die in 1798, het geterg beu, de wapens opnamen tegen een getrainde en beter uitgeruste Franse vijand. Wat ging vooraf aan deze opstand? Wat gebeurde er te Nijlen en omgeving?

Op 20 april 1792 verklaarde het revolutionaire Frankrijk de oorlog aan de keizer van Oostenrijk, Frans II. Die oorlog werd in hoofdzaak uitgevochten op het grondgebied der Oostenrijkse Nederlanden.

De Franse generaal Dumouriez behaalde op 6 november 1792 te Jemappes de overwinning en bracht onze gewesten onder Frans gezag. De Oostenrijkers sloegen nog wel terug, maar de Franse generaal Jourdan won een beslissende veldslag te Fleurus op 26 juni 1794. Onze gewesten en Holland zouden gedurende 20 jaar onder Frans bewind blijven. Veel van onze mensen, zeker in de steden, aanzagen de Fransen aanvankelijk als bevrijders, maar de Franse aap kwam gauw uit de mouw: op-eisingen werden schering en inslag. Hun fanatieke antigodsdienstigheid zette kwaad bloed, bijzonder op het platteland. Diensten aan het Franse leger werd betaald met waardeloze assignaten. De oorlogsbelasting was niet om te dragen. Arrestaties van gijzelaars troffen menig gezin. Voor de Franse bezetter telde alleen het belang van Frankrijk. Vele kunstwerken verhuisden (sic) naar Frankrijk. De kastelen aan de Loire hangen vol Vlaamse kunst. Onze mensen werden zo arm als een luis en hadden evenveel te eten als een kerkrat. De grote politiek ging aan de buitenmensen voorbij,

zij ondervonden alleen de dagelijkse ellende en de slavernij die het Franse gezag meebracht. Zij kwamen in opstand tegen het tergende gedrag der Franse soldaten (sansculotten) en het onrecht hun godsdienst en priesters aangedaan. Toen de verplichte inlijving (conscription) in het Franse leger wet werd, was de maat vol.

- De omslag waarin Hendrik Van Der Noot in 1790 zijn manifest van het Brabantse volk had opgestuurd naar Louis XVI kwam ongeopend terug. Een staaltje van de Franse hooghartigheid.

- Op 21 juni 1790 vergaderden de afgevaardigden van de Bijvang (Nijlen, Kessel, Bevel, en Emblem) in “Den Drayboom” bij Lier over het kopen van een zesponder (kanon).

- Op 14 juli vergadering te Nijlen in de “Roskam” over de samenstelling van een vrijwilligerskorps.

- Op 21 en 22 juli vergadering op de pastorie te Bevel bij pastoor Kerselaers voor “het bekomen der fusieken” (geweren). Voor het einde der maand was Petrus van Rompaey kapitein van Nijlen en Bevel.

- Op 30 juli leidde die zijn manschappen naar “De Boerinnkens” te Lier.

- Op 2 september vertrokken onze “Vollentairen” naar Berlaar en verder naar het leger der patriotten met “den Capiteyn” en pater

Cletus als “veltpastoor”...

- Op 4 september zond men een nieuw zeil voor een tent naar het leger.

- Op 20 september komen 4 vrijwilligers terug uit Leuven. Zij waren te klein van gestalte. Gommer Baeten komt terug van Namen.

Na de veldtocht werden de geweren bewaard bij De Cnaep, die hiervoor 1 gulden per maand vroeg, maar schout C. Caimo deed ze overbrengen naar Lier. De deelneming aan de patriottenstrijd was dus voor de Nijlenaars en die van Bevel niet zo roemvol. De Fransen hadden het nu voor het zeggen.

Verklaringe

van de gemijnte van Nijlen

De ondergescreve mijnende gaen te genieten de soete vruchten van een vrij volck, hooren dat dit staet belet te worden door eenige particulieren, maar vrij gemaekt sijnde door de verwinnende Fransche wapens, en deses helden, stellende in onsen vrijen keus, wegens onse regeringe, zoo ist dat de ondergeteekende sijnde allen 21 jaeren en ingesetene van Nijlen, Bijvank van Lier in Brabant, declareren dat sy, sonder imants inductie en sonder persuasie van imand, hun houden aen hunne oude Constitutie van Brabant, aen de Blijde Incomste, en aen de H. Roomsche Catholijcke religie, voorder dat sy voor hunne wettige represantanten erkennen de Drij Staeten van Brabant, protesteerende tegen alle die de welcke hier tegens iet souden willen in voege brengen. In teecken der waerheyd hebben wij dese met onse eygen handen onderteeckent binnen Nijlen den 5 December 1792.

J. De Cnaep, schepen

Joannes Van Reusel – Joannes Batis Wils.

Dit is op 5 December door de geheele gemijnte voor goed en vast gehouden ende gesloten ende geteckent op eenen anderen liste bij den notaris “in den Roscam.”

Hier volgen die de welcke niet wilden teeckenen op de oude Constitutie van Brabant ende al haar prefilegiën: Petrus Fans Van Leemputten en huysgezin, Jan Leysen, Jan Gommers (en... denkelijk nog enkele andere Fransgezinden).

Devoyren en besognes

Hier volgt een ongeveer chronologisch verslag van de “devoyren” en “besognes” die onze mensen te verduren kregen.

- Op 12 maart 1792 bezetten “100 france huzaren” en 180 jagers onder het bevel van “jenerael” de Lamorlier Nijlen. De Cnaep zond paard en kar naar Antwerpen om brood, haver en hooi te halen. Het kost de gemeente een flinke cent. Alle gemeentedocumenten worden uit voorzorg in de toren gelegd. Op 19 maart trekt het detachement weg.

- Op 23 maart komen 525 Fransen in de gemeente en 46 karren werden naar Lier gestuurd om “victualie” voor het leger. De proviandtrein overnacht op het kerkhof. Om 8 uur 's morgens vertrekken de Fransen in vliegende vaart naar Antwerpen en nemen alle paarden van de Bijvang mee. Nijlen desertereert met zijn paarden op de grens van Mortsel en Berchem. Nijlen, Kessel en Emblehem waren totaal leeggevreten.

Het was een komen en gaan van troepen door onze gemeenten.

Schepen De Cnaep tekent op dat men nieuwigheden zag die iedereen met verstomming sloegen. De volgende jaren waren geen zier beter. De ongemeen strenge win-

De Zuidelijke Nederlanden door Frans geweld overspoeld. Twintig jaar lang zal ook Nijlen leven in de schaduw van Frankrijk.

ter van 1794 – 1795 was een ware ramp. Van rapen en wortelen gemengd met haverzemelen werd een soort koek gemaakt om brood te vervangen. Boekweit, andere jaren zo overvloedig, was door de regen en de vroeg invallende vorst totaal verloren gegaan. “De potaten alsook de koypotaten” hadden een geringe opbrengst en waren van slechte kwaliteit. De jaren 1794 en 1795 betekenden voor de eigenaars van paarden een voordurende dienstbaarheid aan “den francen armée”.

- Op 29 maart 1796 of 9 Germinal (Franse kalender) werd De Cnaep ontboden naar 't canton van Berlaer ... en daer sijnde op den Swaenberg, soo ben ik J. de Cnaep aengesteld voor agent en Petrus Van Leemputten als ajoent (adjoint) van Nijlen: makende een lit van de municipaliteyt van het conton van Berlaer herstelt door den borger De Moor als gemachtigt van het france government ende lit van de centrale administratie van het “Département des deux Nèthes”.

- Op 2 april 1796 of 13 Germinal nam De Cnaep deel aan de eerste vergadering waarin een genaamde Caeymax tot secretaris werd aangesteld (deze Caeymax, notaris te

Berlaer, was in 1798 in onze streek een der leiders van de Boerenkrijg). In deze vergadering werd Nijlen gescheiden van Lier.

- Op 14 april was De Cnaep samen met vrederechter Van den Bos (een Fransgezinde) bezig om de moedwillige eigenaars van paarden op te sporen. Nijlen telde in die tijd ongeveer 40 paarden.

- Op 29 april of 9 Floréal zitting op Gestelhof of Rameyen.

- Op 13 mei “orders gekregen van den commissaris” om een nieuwe “vrijheidsboom” te planten (de vorige was waarschijnlijk bezweken door het besproeien met een zeker vocht, dat de groei van jonge bomen niet bepaald bevordert).

- Op 29 juni nieuwe zitting op Rameyen. De commissarissen De Brulle en Solven ontfutselden met mooie woorden de eed, maar onze mensen voegden er met boerensluwheid aan toe dat zij van “royalisten” geen verstand hadden en zich met die zaken niet bemoeiden, omdat het hun onbekend was. (Na de eed spuwden de meesten stiekem op de grond om zo de eedzinnen terug te spuwen. Een eed was voor hen dan niet meer geldig.)

- Op 23 Messidor (oogstmaand : 10de maand van de Franse revolu-

tionaire kalender van 19 juni tot 18 juli): staat der dorpen opgezonden. Nijlen bezit geen goed land.

155 bunder gemijn land ⁽¹⁾

118 bunder slecht land

42 bunder schommen ⁽²⁾ en slecht zaailand. Men kweekte tarwe, koren, boekweit.

1 bunder vlas. Verder haver, gerst, pottaten en koypottaten. Voor de rest 33 bunder schaarbosch en 179 bunder weiden en 358 bunder heyde "waer datter niks op groeit".

- Op 12 Fructidor (*vruchtmaand* : 12de maand, van 18 augustus tot 17 september) werden de tabellen over de bevolking opgezonden:

210 mans, 204 vrouwen, 226 meis-sens en 274 jongens.

30 ossen, 418 koeyen en kalveren, 91 veerzen, 23 paarden, 29 meries en 44 verkens. Op het formulier moest ook het woord vaderland ingevuld worden. Resoluut schreef De Cnaep "Geen!".

De Cnaep had het niet gemakkelijk, gekneld tussen Fransman en eigen volk. Hij werd uitgeschol-den door de weduwe Van Looy, omdat haar paard te Luik in de Maas was gevallen. Zij vroeg er 75 gulden voor en "sy seyde in mijn tronie dat ik eenen deugeniet en schelm was met alnoch honderde

surieuse woorden!"

- Op 29 Ventose (*windmaand* : 19 februari – 20 maart) zat De Cnaep tot 9 uur 's avonds in "De Lelie" om "aen te teecken en die willen stem hebben in de aenstaende pri-maire vergadering (stemming)." Geen enkele Nijlenaar bood zich aan, zelfs geen Fransgezinde.

De wet op de uitoefening van de godsdienst (met andere woorden : de afschaffing ervan) zou eerst-daags van kracht worden. Daarom gaf De Cnaep de 5 Vendémiaire (*maand van de wijnoogst* : 1ste maand : ± 21 september – 22 oktober) zijn ontslag, samen met zijn "ajoent" en de meeste agenten der omliggende dorpen.

- Zo schrijft De Cnaep in zijn dag-boek:

De leste misse in de kerke van Nijlen is gedaen op 22 oktober 1797 als wanneer de inwoonders van deze gemijnte meest altemael hunne devotie hebben gehouden op de leste acht dagen deser, alsoo 't aen de geestelyke op date deser verboden is eenigen puplijcken dinst te doen 't zij in de kerke ofte daer buyten, alsdan heeft het volk deser gemijnte smorgens om seven uren en savons omtrent 6 uren gaen lesen den Roosenkrans naer 't voorbelt van alle dorpen in Bra-bant om van den almogenden God af te smeecken dat hij soude geliven af te weiren de grouwsame gessels waermede onze H. Roomsche reli-gie vernitigt wort door de France natie.

- Op 23 december 1797 "is onze kerk door den commissaris Van den Bos gesloten geworden met den sakristijn deur toegesegelt met zijn signet."

- Op 24 december 1797 verbreken de Nijlenaars de zegels der kerk en openen de deur. Zij bidden de ro-zenkrans, de hoogmis wordt ge-daen door de moedige pastoor De Cock en na de middag is er lof "als-ook de gewonelijke uren geluyt en geklept door de klijnste klok, alsoo dandere gestolen waren. Door mij J. De Cnaep gegeven aen den Eerw.

Heer Pastoor in specie 25 gulden en 4 stuivers voor competentie... memorie."

- Op 8 januari 1798 worden de ze-gels der kerk nogmaals verbroken en wordt de eredienst weer nor-maal gedaan. Maar toch moest het volk wijken voor de gewapende macht en haar dreigementen gar-nizoenen bij de mensen in te kwar-tieren. Enkele dagen vroeger was pastoor De Cock uit zijn pastorie gezet. Op 4 januari 1798 gaat hij op "het Swaert Water" wonen in het "speelgoet" van juffrouw Goovaerts.

Pastoor Kerselaers van Bevel woont "op 't goet van d'heer De Kinder". De Pastoor van Kessel "op 't casteel van den Heer Van Geelant." De pastoor van Bouwel "woont bij sijnen pachter Andries Van Reusel in de beste kamer.

Met veel moeite kan pastoor De Cock van Nijlen bekomen dat zijn oude vader in de pastorie mag blij-ven wonen. (Commissaris Van den Bos zal zijn steekpenning wel ach-teloos in zijn Franse binnenzak gefoefeld hebben).

- Op 13 februari 1798 "is onse kerk den derden keer gesloten geworden door den commissaris Van den Bos en ses Franse husaren." Op zon-dag 18 februari was er een mis in de schuur van de koster aan "De Lelie". Vier Franse huzaren ko-men de achterstallige dorpslasten innen. "De klok stormde zoolang totdat het ontbrekende gelt ingesa-melt was." Op zondag 11 maart was er een gebedsdienst op de-zelfde plaats en mis werd er ook gedaan in de grote schuur van "Den wijngaerdberg" ⁽³⁾.

Op 26 Floréal (*bloei maand*: 8ste maand 20 april tot 19 mei) of 15 mei 1798 wordt de pastorie van Nijlen openbaar verhuurd. De oude vader van pastoor De Cock huurt de woonst voor 25 gulden.

- Op zondag 17 juni kwam de tij-ding dat de kerk te Nijlen defini-tief gesloten zou worden. En in-derdaad, op 18 juni 1798 nagelde Van den Bos, beschermd door

Allegorie op de vereniging van de Zuidelijke Nederlanden met Frankrijk.

“twee jandermen”, de deuren toe en verzegelde ze.

(Nota : Te Berlaar werd op 19 augustus 1798 het volk uit de kerk gesabeld. Er waren 40 gekwetsten en een jonge vrouw werd gedood. Het volk verdedigde zich met kandelaars en banken. Een der Fransen ging zo woest te keer met sabel en stok dat hij als het ware “door satan was beseten”.)

Den opstant der jonckheyt

De Boerenkrijg begon te Overmere, een dorp bij Dendermonde. Op 12 oktober 1798 komen Franse “gendarmes” er de belastingen innen van een man die niet wou betalen. Vele jonge kerels, razend kwaad om de verplichte inlijving in het Franse leger (“conscriptie”) verhinderen de ambtenaren hun werk te doen en ranselen de Fransen het dorp uit. Deze kleine rebellie werd ’s anderendaags vlot door een detachement Franse gendarmes bedwongen, maar de lont van de opstand zat in het kruitvat. De leiders van de boerenkrijg: Rollier uit Klein Brabant, Van Gansen uit Westerlo, Meulemans, Corbeels, Elen en Stolman hadden wel enige militaire ervaring maar de coördinatie was onbestaande. Zij handelden meestal los van elkaar in grote benden. Hun bewapening was echt armzalig : het ontbreken van zwaar geschut maakte het de getrainde Fransen gemakkelijker. In de slag bij Meerhout slaagden zij er korte tijd in een Franse batterij te veroveren en de kanonnen te vernagelen (tijdelijk buiten dienst te stellen), maar een Franse charge heroverde met zware verliezen de geschutopstelling. Na een gevecht trokken de meeste boeren terug naar huis om te slapen. De mogelijkheid van buitenlandse hulp maakte dat de brigands driester werden en ze de Fransen hardhandig aanpakten. Regeringscommissarissen werden doodgeschoten en de huizen der gevluchte “Jacobijnen” in brand gestoken. De opstand der jonckheyt heeft niet meer

De boeren kwamen in opstand tegen de antiklerikale Fransen.

dan drie maanden geduurd. Lokeren, Sint Niklaas, het Dijle-departement (Testelt, Zichem, Scherpenheuvel, Aarschot, Diest) en het “Département des deux Nèthes” (Boom, Geel, Hasselt, Lier, Turnhout) waren haarden van opstand.

Op 12 november 1798 behaalden de Brigands een overwinning te Diest, hun Vlaams leger van 6.000 man wist later aan de omsingeling te ontsnappen dankzij een goed georganiseerde terugtocht over een noodbrug, aangelegd over een der stadgrachten.

Boeren uiteengeslagen te Herentals

Te Geel werd het een nederlaag op 22 november 1798 en de leiders Corbeels en Meulemans werden er gevangengenomen. De laatste grote slag werd uitgevochten te Hasselt. Op 4 december werd de stad door de Brigands ingenomen maar op 5 december 1798 reeds leden ze een rampzalige nederlaag. Een grote concentratie Frans geschut zorgde reeds voor de eigenlijke slag voor grote verliezen in de gelederen der Brigands. Het boerenleger slaagde er nooit in grote steden te veroveren. De stedelingen deden over het algemeen niet mee. Er was geen centraal gezag en alhoewel ze enkele cha-

rismatische leiders hadden zoals Van Gansen, Corbeels, Elen en Rollier verloren ze hun opstand tegen het militair goed georganiseerde Frankrijk, doordat er geen buitenlandse hulp kwam.

Gebeurtenissen te Nijlen, Bevel en Kessel in 1798

De Cnaep vertelt in zijn dagboek : “Op 30 Vendémiaire of 21 oktober 1798 hoorde men ’s morgens overal in het kanton de klokken stormen en kleppen. Trommels roffelden en hier en daar klonken gewerschoten om de opstand aan te kondigen. Op 22 oktober nam de herrie nog toe en begon de rebellie tegen alles wat Frans was. “De grootste reden van hun bijeenrottinge was datse door de agenten gedwongen worden om dinst te nemen onder de troppen der France natie van 20 tot 25 jaeren, sonder respeyt ofte vertoef,” aldus De Cnaep.

Te Kessel werd Pieter Frans Welens kapitein. Namen van enkele Brigands: Pieter Frans Van Reusel, Hendrik de Schoenmaker, Jan Baptist Verstappen, 28 jaar, en Jan Baetens, 29 jaar. Deze laatste twee werden samen met Jan Vekemans van Berlaar in december 1798 gevangen en opgesloten in het kasteel van Antwerpen.

Bij de Brigands te Bevel waren Pieter de Rijt, Jan Aerts, Jozef De Peuter en zijn vriend Frans Bulens (bakker te Berlaar).

Op 7 december 1798 (thuis gekomen na de slag van Hasselt) hebben Pieter de Rijt, Jozef De Peuter en Frans Bulens de Bevelse "agent municipal" Maes half dood geslagen, zodat op 9 december een korps gendarmen naar Bevel komt om "den municipalen agent" naar Lier over te brengen. De Franse gendarmen konden alleen Frans Bulens te pakken krijgen. De Rijt en De Peuter doken onder, maar alle drie werden ze door een vonnis verwezen naar de krijgsraad te Brussel.

Te Nijlen werden gearresteerd in december 1798: Karel, knecht van de molenaar en Gommarus Van Leemputten. We mogen met grote zekerheid aannemen dat de Nijlense opstandelingen zich aangesloten hebben bij leider notaris Caeymax van Berlaar en zijn schrijver Blinckvliet. Op 11 februari 1799 kwam Gommarus Van Leemputten uit gevangenschap thuis en De Cnaep schrijft: "Op den tijt van twee maenden hebben zij daer beproeft groote schaede en eene strenge koude. Memorie." (De Cnaep gebruikt de meervoudsvorm, er waren er dus meer.) Op 16 november 1800 las pastoor De Cock voor de eerste maal terug mis (in het huis van de molenaar?). Op 14 december was er mis ten huize van Andries Peeters op de Goorkant. Enkele dagen later brak pastoor De Cock zijn been en was gedwongen mis te lezen op de pastorie. Op 16 november 1801 werden de twee grootste klokken, die op het "Lambrechtsveld", 50 stappen van de voetweg, zes voet onder de grond, begraven waren, stoetsgewijs terug naar de kerk gebracht. De derde klok was op 12 december 1798 onder toezicht van 400 Franse soldaten door Petrus Mathys, Fransgezinde, stukgeslagen. Deze

Mathijs had eveneens de schuilplaats van pastoor De Cock verraden. Toen Mathijs stierf, droegen twee mannen van zijn gezindheid (m.a.w. Fransgezinden) hem naar het graf en "niemant zijner maegschap of geburen volgde..."

Brief over de arrestatie van pastoor De Cock aan commissaris Van Den Bos:

République Française

Liberté - Egalité

Berlaer, le 24 Messidor, an 7 de la République Française.

Citoyen Commissaire,

Je m'empresse de vous informer que nous venons d'arrêter le nommé George De Cock, ex curé de la commune de Nylen, canton Berlaer, étant frappé de déportation par l'arrêté du Directoire exécutif de 14 Brumaire, an 7. Demain je vous ferai passer copie du procès verbal de son arrestation. J'ai invité le juge de paix de le transporter sur le champ à la maison où nous l'avons arrêté afin d'opposer les scelles sur tous les effets et papiers appartenant au dit curé. Salut et respect.

signé De Wiernes.

P.S. L'arrestation eut lieu à l'aide de quatre gendarmes.

Vertaling

Franse Republiek

Vrijheid - Gelijkheid

Berlaar, 24 Messidor jaar 7 der Republiek

Burger-commissaris,

Ik haast me U te melden dat wij de genaamde Joannes De Cock, ex-pastoor der gemeente Nijlen, kanton Berlaar, hebben gearresteerd die tot deportatie veroordeeld was door het arrest van het uitvoerend comité van 14 Brumaire, jaar 7. Morgen zal ik U de kopie van zijn arrestatie toezenden. Ik heb de vrederechter gevraagd de pastoor over te brengen naar het huis waar hij werd gearresteerd om zo de zegels te kunnen leggen op alle waardepapieren en gelden van genoemde pastoor.

Met achtingvolle groet

(getekend De Wiernes)

P.S. De arrestatie is gebeurd met de hulp van 4 gendarmen.

Pastoor De Cock werd later naar de citadel van Antwerpen gebracht waar hij opgesloten bleef tot 31 juli. Hij moet een taai en vindingrijk man geweest zijn, want hij ontsnapte uit de citadel en vluchtte naar Holland. Hij verbleef er tot 15 maart 1800.

De negen departementen onder Napoleon

“Op 2 mei 1802 is den Roomschen godsdienst openbaer herstelt tot groote blijdschap der geloovigen...” (De Cnaep). Tot in 1809 zouden er “conscrits” (dienstplichtigen) verborgen zitten te Nijlen (brief van de Lierse politiecommissaris Demeurez aan de prefect).

Gedenkteken Boerenkrijg te Kessel en te Gestel

Het door L. Van Boeckel gesmede ijzeren kruis, dat nu aan de noordzijde van de kerk staat, was oorspronkelijk geplaatst aan de voet van de “houten molen” (kruispunt Terlaekenweg, Dongelstraat en Stationssteenweg) op ± 300 meter van de kerk van Kessel. Het gedenkteken werd opgericht door pastoor Verbeeck, afkomstig van Meerhout. De bronzen Christus

hangt aan een eikenkruis met eikentakken en –bladeren om de kracht en de moed der Brigands te verzinnebeelden. Op de voorkant van het monument stond vroeger de tekst “Hulde aan onze heldhaftige Boeren. 1798 – 1898” en op de zijkant : “Petrus Gommarus Mariën, geboren te Kessel 15 Nov. 1775”.

Vergeeten we ook Gestel niet. Bijna aan de ingang van de kerk staat het in 1898 opgerichte boerenkrijgmonument. Het opschrift luidt: “Ter nagedachtenis van de gesneuvelden dezer gemeente in de Boerenkrijg 1798 – 1898.”

Indien we nog meer namen van “Brigands” te weten komen (eventueel aangevuld met plaatselijke historische gegevens), dan, geachte

lezeres en lezer, komen wij hierop in een volgende Poemp zeker terug.

Jos Bastiaens:

Bronnen:

- J. B. Stockmans : Geschiedenis der Gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel (1912)
- Bastille, Boerenkrijg en Tricolore (Davidsfonds, 1989)
- Nijlen, in den Jaeren 1790 – 1815 (Poemp nr. 10, 1984, e.v.)
- Met dank aan Frans Lens, Rosette Rymenants en Pierre Heylen

Nota's:

- (1) 1 bunder = ongeveer 1,3 ha
- (2) schommen : vage grond
- (3) volgens mondelinge overlevering door meester Jos Nelis (+)

Had ik het maar geweten...

Tom Dingenen (Githo) - Laureaat Junior Journalist 1997

Op een zonnige zaterdagmorgen was het zeer rustig in onze straat, totdat er twee grote verhuishagens voor onze deur stopten. Ze brachten de nieuwe overburen. Dadelijk sprong ik in mijn kleren om te zien of er ook kinderen bij waren en om eventueel kennis te maken. Eens buiten was er niemand meer te zien. Daarom slenterde ik maar terug naar binnen; ik zou later wel kennis maken. De telefoon rinkelde en ik nam op. Het was de buurvrouw van naast ons. Ze moest dringend mijn moeder spreken. Na een telefoongesprek van bijna een half uur hing mijn moeder op en kwam ze aan de ontbijttafel. Zo wisten we snel waarover het telefoongesprek gegaan had. Het kwam erop neer dat onze nieuwe overburen politieke vluchtelingen waren van Kroatische afkomst, dat ze een zoon hadden van mijn leeftijd en dat ik zeker niet met hem mocht spelen. Hoewel ik wist dat de buurvrouw altijd roddelt, nam ik toch aan wat mijn moeder me oplegde.

Het volgende weekend ging ik buiten fietsen samen met mijn andere broers. De overbuurjongen was ook buiten. Mijn broers en ik spraken af om hem te pesten. De jongen kwam naar ons, stelde zich voor en vroeg of hij mee mocht spelen. We gingen onmiddellijk akkoord,

want zo zagen we de kans om hem te plagen. We gingen samen voetballen en zorgden ervoor dat hij nooit de bal kreeg of lieten hem struikelen. Jochem, zo heette de nieuwe buurjongen, bleef altijd vriendelijk. Daarna speelden we verstopperij. Telkens als hij iemand gevonden had, zeiden we dat hij de verkeerde naam geroepen had en dat hij opnieuw moest zoeken. De ganse dag hebben we hem zo gepest, en Jochem bleef maar vriendelijk.

's Avonds gingen we een grote wandeling maken. Op een gegeven moment waren we mijn kleinste broertje kwijt. Overal gingen we zoeken, maar hij was nergens te vinden. Ten einde raad gingen we naar huis om het onze ouders te vertellen. Toen ze vernamen dat Jochem erbij was, trokken ze onmiddellijk de conclusie dat hij of zijn familie bij de verdwijning betrokken waren. Vader telefoneerde naar de politie en na een kwartier waren de agenten er. Ze stapten naar het huis van Jochem, maar daar was niemand thuis. Ondertussen was de hele buurt al op de hoogte van de verdwijning en er werd veel gepraat, maar weinig actie ondernomen.

Verschillende uren later werd er aan de deur gebeld. Ik ging open doen. Het wa-

ren Jochem en zijn ouders. De vader van Jochem had mijn broertje in zijn armen. Na een lichte aarzeling heb ik hen toch binnen gelaten. De politie begon dadelijk met de ondervraging. Zo kwamen we aan de weet dat Jochem, na de verdwijning, onmiddellijk naar huis was gegaan om zijn ouders op de hoogte te brengen en dat zij zonder aarzelen Benjamin (mijn kleine broertje) waren gaan zoeken. Ze hadden hem gevonden in een diepe gracht, waarin hij gesukkeld was tijdens de wandeling. Omdat hij zoveel pijn had aan zijn beentje, was hij er zelf niet uit geraakt. Gelukkig hadden de ouders van Jochem hem zo snel gevonden. Beschaamd hebben we ze hartelijk bedankt.

Had ik het maar geweten! Door onze vooroordelen waren we bijna mijn broertje kwijt. Uit heel deze historie heb ik wel geleerd dat iedereen hetzelfde is, dat je geen Belg moet zijn om goed te zijn. Overal ter wereld zijn goede en slechte mensen. Ondertussen heb ik er wel een hele goede vriend aan over gehouden. Alleen spijtig dat het op deze manier is moeten gebeuren. Nooit zal ik nog iemand veroordelen om zijn huidskleur of vreemde afkomst.

In Vlaanderen Vlaams?

Waren de Fransen na hun beruchte revolutie hier nog langer aan het bewind gebleven, dan zouden wij nu misschien allemaal Frans gesproken hebben, zoals de mensen in Frans-Vlaanderen! Oordeel zelf maar.

Met de Franse Revolutie drong, twee eeuwen geleden, ook de taal van Molière in onze gewesten binnen. Zelfs in de kleine gemeenten werd ze opgedrongen als bestuurstaal. Franse onderdanen palmde hier sindsdien mooie postjes en hoge sleutelposities in. Dit betekende dat zij de orders gaven en hierop antwoorden verlangden in de enige taal die zij verstonden, hun eigen taal, het Frans. De lokale overheid werd verplicht om de briefwisseling in het Frans te doen, zeker wanneer ze bij die nieuwe overheid op een goed blaadje wilde staan. De briefwisseling met Mechelen, naar de "Commissaire (adjoint) de l'arrondissement des Deux Nèthes" (waarover we beschikken) was volledig, moeten we het nog herhalen, in het Frans. Alleen de berichten aan de lokale bevolking bleven in de oude vertrouwde volkstaal en werden na elke mis afgelezen aan de kerkdeur. Ook de registers van de burgerlijke stand (geboorten, huwelijken, overlijdens) werden naarstig in het Frans opgesteld.

Begin mei 1808 nu was een jong meisje, Jeanne Verlinden uit Kessel, haar beklag gaan maken bij J.B. Schaffeneers, die zich "maire adjoint of adjunct-burgemeester noemt. Haar broer François was de zondag voordien te Nijlen zwaar toegetakeld in de herberg "Den Hert" door Corneel Bastiaens, eveneens van Kessel. Verlinden was zo deerlijk geschopt en geslagen, dat hij sindsdien het bed moest houden. Daar het delict in Nijlen plaatsgevonden had, vroeg de Kesselse adjunct-burgemeester aan zijn Nijlense collega, de "maire

adjoint", de nodige vaststellingen te doen.

We vonden een kopie van die brief, verzonden vanuit Kessel de 12de mei 1808 en gericht aan de adjunct-burgemeester van Nijlen. Die brief is volledig in het Frans opgesteld! Zelfs de naam van de herberg kwam er niet eens in 't "Vlaams" uit. De feiten hadden zich voorgedaan in "la maison Stubbens nommé le Cerf" (het huis van Stubbens, Den Hert genaamd).

En het antwoord? Vanuit Nijlen vertrok een "proces verbaal" naar Mechelen en een afschrift naar en voor de collega's in Kessel. Ook dit antwoord is bewaard gebleven. En in welke taal is het opgesteld? Ja, juist, in het Frans!

Vondeling

Mogen wij nog een merkwaardig slot aan dit verhaal breien?

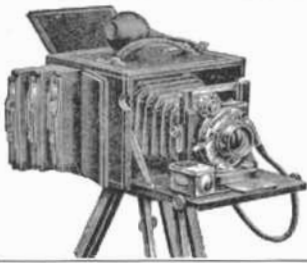
Het jaar daarop, op 2 augustus 1809, werd 's morgens om drie uur door "Jean François" Van Rompaey van de Kesselheide in het "karrekot" van zijn hoefetje op een stapel heidekruid een jongetje gevonden. Hij droeg het ijlings naar het dorp, naar de "maire" of de burgemeester, Jean-Baptiste Daems. Die kreeg daar met zijn mond vol tanden het vondelingske in de handen gestopt. Bekomen van de emotie gingen ze op zoek naar een naam voor dat arme dutske. De burgemeester, de vinder van het kind, de hoefsmid Jean-Baptiste De Wever en de onderwijzer Jean-Baptiste Aerts, samen vier in getal, heetten allemaal Jan

met hun eerste voornaam. Dus de te geven voornaam lag voor de hand: Jan. Niks van : Jean! En was de kleine niet gevonden in de heide, op een stapel heidekruid? De vroede vaders dachten onmiddellijk aan een familienaam, Van der Heiden of zo. En hoe werd het kind genoemd? Ja, juist: Jean de la Bruyère. 't Klinkt inderdaad mooier dan Janneke van de Hei. Het kind werd in Kessel door de "Commission de Bienfaisance" (de vroegere openbare onderstand, in de volksmond "den arme" genoemd) goed uitbesteed. Het "Proces-Verbaal" werd natuurlijk in Franse geuren en kleuren opgesteld.

Aan dit verhaal zitten, zoals aan een worst, twee eindjes, en goeie! De Fransen hebben wat later hun biezen moeten pakken, zoniet waren ook wij wellicht verfranst zoals de mensen in Frans-Vlaanderen, en... er zijn in Kessel sinds een 25 jaar geen rechtstreekse afstammelingen meer van Jean de la Bruyère of "Janneke van de Hei", maar er leven er nog altijd! Toegegeven, 't klinkt wel heel voor naam. De la Bruyère zou de naam van een baron of een graaf kunnen zijn. Einde goed, alles goed!

En dat dutske? Om aan de nieuwsgierigheid te voldoen van de moeders die dit met vochtige ogen hebben gelezen, geven we nog volgende details. Het vondelingske was gewikkeld in drie stukken linnen en in een afgescheurd, versleten grof deken, rood van kleur. Het droeg een mutske in rode katoen, bestikt met witte bloemen. Hierop stonden geen letters of cijfers zodat indentificatie onmogelijk was. Volgens de kennersblik van de vier Jannen was het, na een grondig onderzoek, van het mannelijk geslacht en twee of drie dagen oud. Het had geen enkel merkteken noch op zijn lijveke, noch ergens in zijn kleding waardoor het zou kunnen herkend worden...

Frans Lens.

*Vroeger en Nu,
Beelden uit ons Fotoboek:*
Den Doornboom

Hierbij vindt u enkele van de talrijke mooie foto's in ons fotoalbum. Zij tonen hoe ons allerliefste Nijlen vroeger was. Ongetwijfeld borrelen bij het zien van deze foto's bij de generatie die het zo nog heeft geweten, herinneringen op. Wellicht ook een tikkeltje heimwee. Als deze foto's konden spreken, zouden wij zonder twijfel nog boeiende en misschien zelfs historisch belangrijke gebeurtenissen te horen krijgen.

Nijlen. -- Doornboomhoek.

D. Hendrix, 298, Plantijnale Oost, Antwerpen.

Een paar woordjes over wat we erover nog wel weten. Café "Den Doornboom" was gelegen aan de splitsing van de Gemeentestraat met de Woeringenstraat, daar waar nu de bank BBL gevestigd is. Hoe dit café aan zijn naam gekomen is, weet niemand. Wetenswaard is wel dat in de groep kleine huizen naast het café in die jaren verschillende ambachten werden uitgeoefend. In "Den Doornboom" oefende de cafébaas Hyppolit Steylaerts lange tijd het vak van klompenmaker uit. Terwijl in het lokaal naast het café voornamelijk de vrouwen, inclusief de dochters van de herbergier, diamantjes sneden.

Rechts van het café -begin van de Woeringenstraat- huisde toen in café "In 't Gareel" Jef Torfs die beter bekend stond als de Sjas. Hij was gareelmaker van beroep.

Aan de linkerkant van "Den Doornboom" bemerkt u twee kleine witte huisjes. In één van deze huisjes leefde en werkte Charel Van Hoof, één van de eerste Nijlense schijvenschuurders (zie de reeks "Diamant een schitterend verhaal").

Nijlen - Doornboom

Uiterst links op de foto ziet u hoe de eerste Nijlense Gemeenteschool er uitzag. Opvallend in de geschiedenis van deze school is dat in de loop der tijden de naam in de volksmond enige malen veranderd is. Bij de bouw ervan - in 1891, 1892 - werd er gestart met vier klassen. Toen noemden iedereen het "t school". Later, in de jaren 30, werd de school aan de Kerkeblokken gebouwd. Ze werd "de nief school" genoemd en de eerste prompt "d'ouw school" of de "ouw krak". Later, in de jaren 70, werd "d'ouw krak" dan weer "de diamantschool", en nog later het huidige officiële GITHO.

Terug nu naar café "Den Doornboom". Dat behield zijn oorspronkelijke naam. Tijdens de oorlog was Winterhulp er ondergebracht. Die organisatie hielp de noodlijdenden onder de Nijlense bevolking en bezorgde daar aan de Nijlense schoolkinderen dagelijks een portie soep.

Na de oorlog werd "Den Doornboom" gedeeltelijk gesloopt. Lange tijd behield enkel de voorgevel zijn uitzicht op het Nijlense centrum en de Gemeentestraat. Met de oprichting van de BBL verdween ook het laatste stukje van "Den Doornboom" uit het Nijlense straatbeeld.

H. Budts

Over Cafés en Molens

Augusta Van Hool, Nijlen

Jos Op de Beeck werd in 1920 geboren in de “boerderij – café” Victoria (nu dagbladwinkel aan het Kerkplein te Nijlen). Twee jaar later verhuisde het gezin naar “boerderij – café” De Kroon, Statiestraat 3. Later zou in dit café de Volksunie gesticht worden, aldus onze zegsvrouw Augusta Van Hool. In 1962 verdween De Kroon uit het Nijlense dorpsleven.

Gusta vertelt ons verder hoe Louis Van Hool (°1888, + 1981) vanaf zijn twaalfde “maaldersgast” was op “den houten meule” aan de Bevelsesteenweg. In 1904 werd hij knecht bij molenaar Verbist tot 1909. Toen onderbrak hij één jaar zijn molenwerk om voor “de Rutten” te Lier pruimen te gaan persen voor de gekende vlaaikens (en dat met blote voeten!). Hij keerde in 1910 terug naar molen Verbist om van einde 1913 tot 1919 als “gast” te gaan werken op de windmolen te Pulle. Uiteindelijk werd Louis “de mulder” van de Grobendonkse watermolen vanaf 1919 tot 1966. Voorwaar een nobele taak! Louis had ons heel wat over molens kunnen vertellen, bedenken wij nu.

Den Doornboom, anno 1998!

Nijlen en de Kwes, ofte Aelaerts

Irène Van Cleemput, Brasschaat

Mevrouw Irène Pauwels – Van Cleemput bezorgde ons interessante gegevens, o.m. over Kruiskensberg en de oude, lang verdwenen smisse die aanleunde tegen “het Klooster” ter hoogte van de Doornboom in het begin van deze eeuw. Deze houten smisse werd uitgebaat door de familie Aelaerts. Hartelijk dank voor deze bijdrage aan het Poemparchieef, Irène!

De Witte van Franskes van Bevel, te Nijlen bekend als 't Boske van 't Kromhout.

Peeters Petrus Ludovicus werd, volgens gegevens uit het bevolkingsboek van Kessel (telling 1901 boek II pagina 297) te Kessel geboren op 22 januari 1877 als oudste zoon van Peeters Adrianus Franciscus, uit Herentals afkomstig, en Huybrechts Joanna Angelina van Bevel, die te Bevel gehuwd waren op 9 februari 1876. Hij overleed te Grobbendonk op 1 juni 1966 op 89-jarige ouderdom. Zijn lang en goed gevuld leven is noch te Bevel, noch te Nijlen onopgemerkt voorbijgegaan.

Naar school in Bevel

Toen Louis 4 jaar oud was, verhuisde vader, die nogal klein van gestalte was, en daarom Franske werd genoemd, met zijn gezin, waar inmiddels nog 2 kinderen bijgekomen waren, van de Oude Bevelsesteenweg te Kessel naar Bevel en ging er in de bossen (nu Herderstraat) boeren op een kleine, inmiddels verdwenen doening. Louis liep school in de gemeenteschool te Bevel bij meester Jos Boons. Voor heel het dorp was daar toen maar een school met één klas. In die klas zaten toen meer dan 100 jongens en meisjes bijeen. Ze zaten, aan de ene kant de jongens, aan de andere kant de meisjes, op kleine lage banken zonder lessenaar. Langer dan tot zijn 11 jaar ging er niemand naar school. Nadat men zijn eerste communie gedaan had (plechtige communie bestond toen niet), moest bijna iedereen thuis blijven om op de boerderij mee te helpen.

Maar laten wij even stilstaan bij dat schooltje. Hoe zag het er eigenlijk uit?

Midden op de speelplaats stond een grote okkernotenboom. Links was er een overdekte gaanderij. Aan de overkant van het klasgebouw was een laag gebouwtje met in 't midden 4 pissijnen in zwarte leisteen voor de jongens, en aan

weerskanten telkens 2 huiskens met houten brildeksels voor de meisjes.

In de school zelf waren aan de kleine banken geen lessenaars zodat, om te kunnen schrijven, de kinderen een houten bakje met schuifdeksel op hun knieën plaatsden. Daarop legden ze dan hun lei. In dit bakje, met handvat bovenaan, dat ze elke dag mee naar huis namen, staken ze hun lei, griffels en een sponske. Om hun lei schoon te vegen maakten ze hun sponske nat in een emmer met water, die vooraan in de klas stond. 's Morgens, bij het begin van elke les, kwam mijnheer pastoor catechismusles geven, tot in 1880 een schoolstrijd uitbrak.

Schoolstrijd : gelegenheid tot zelfontplooiing.

Doordat in 1880 een wet gestemd was die neutraal onderwijs oplegde in de gemeentescholen, kwam er herrie. Het bisdom gaf in een tegenactie aan de onderwijzers de raad ontslag te nemen uit het gemeenteonderwijs. Maar meester Jos Boons, die een groot gezin had, deed dit niet en bleef les geven. Op 't einde nog maar alleen aan zijn eigen kinderen, daar de andere, onder invloed van pastoor Wuyts, allemaal thuis bleven. Er was toen

immers nog geen leerplicht. Jonker Le Grelle uit Gestel, die in 1861 reeds het ijzeren kruis op Kruiskensberg had bekostigd, liet te Bevel een katholieke school bouwen op de weg naar den Heikant, nu Dorp 160, in dezelfde stijl als de oude gemeenteschool in 't Dorp. Meester daar werd de heer Van Maroy (Marooike in de volksmond) van Berlaar afkomstig. In zijn enige klas had hij ook Louis Peeters als leerling. Marooike, die niet gediplomeerd was, kon met de Bevelse jeugd niet zo goed overweg als meester Boons. En Louis profiteerde daar terdege van. Niet altijd ging hij recht naar huis. Een omweg langs het café van Gust De Win, de Kievit, samen met Mieke De Win, de oudste dochter van Gust, zat er dikwijls in. Als galante jongen droeg hij dan het houten schuifbakske van Mieke. Als beloning mocht hij dan op de trombone van Gust De win blazen en 's zondags de kegels op de kegelbaan rechtzetten. Hiervoor kreeg hij dan twee koperen centen. Misschien ontstond hier zijn liefde voor de muziek. Om langer bij Mieke te kunnen zijn, leerde hij bugel spelen. Nadien bleef die vriendschap duren en zijn oudste dochter Marie werd vriendin van Miekies oudste dochter van Stans (zie foto). Die vriendschap blijft bestaan tot op de dag van heden. De "meisjes" zijn nu respectievelijk 92 en 93 jaar. Verkleed als "schacht-piot" traden ze in 1925 op in een komische scène, op de gouden bruiloft van Jef Torfs, burgemeester van Bevel, die ook Stanskes grootvader was.

In 1884 kwam er een nieuwe regering en hield de schoolstrijd op. Louis ging dan weer naar school bij

meester Boons. Het schooltje van Marooike werd leeggehaald en in 1900 voor 2000 frank verkocht. De pastoor kreeg de lage banken, zette die vooraan in de kerk en gaf daar, eer de school begon om 8u30, zijn dagelijkse catechismusles. Dit ter voorbereiding van de eerste communie, die op 11-jarige leeftijd gedaan werd.

Van jongs af hielp Louis op de boerderij en speelde bugel in de fanfare. In voetbal was hij niet zo goed als zijn broers, Florent en Constant, die ooit in de oude ploeg van Bevel meegespeeld hebben op het plein in de Kruiskensbaan voorbij den Heikant.

Op eigen benen in Bevel, Kessel en Nijlen

Daar hij de oudste was van 11 kinderen, moest hij niet gaan loten en geen soldaat worden zoals zijn broer Alfons.

Op 2 februari 1902, op 25-jarige leeftijd, trouwde hij te Bevel met Vervoort Sophia, die 6 jaar jonger was, en ging te Bevel wonen in de Schooldijk 18. Maar op 3 oktober 1904 trok hij naar Kessel naar de Oude Bevelsesteenweg, naast Jef Lat, niet ver van de plaats waar hij geboren was. Hij boerde daar wat, maar had meer zin voor zaken doen en opende een café. Zijn twee dochters, Marie en Celine, werden te Kessel geboren. Op 29 maart 1907 verhuisde hij weer naar Bevel, Molenstraat 3, nu Beveldreef, halfweg Nijlen, waar hij kastelein werd van de familie Schoeters, nu Carolusberg. Hier heeft hij zijn dochter Celine eens moeten redden uit het water van de vest, die daar achteraan in de hof was. Maar lang hield hij het daar niet uit. In 1910 verhuisde hij naar Nijlen, naar 't Kromhout, waar hij wat ging boeren, maar ook weer café en een winkel had. Zoon Jef werd daar geboren in 1912. In 1914 brak de oorlog uit en Louis ging zoals bijna iedereen op de vlucht. Hij belandde

Foto van het gezin Louis Peeters - Vervoort, genomen in 1915 voor een "draperie" tegen de muur van café "Het Kromhout".

via Zandhoven en Vosselaar in Ulikoten aan de Hollandse grens, maar niet voor lang. Op 't eind van de oorlog maakten de Duitsers, die België bezet hielden, jacht op 't mansvolk om het in Duitsland te werk te stellen. Om niet verrast te worden sloop Louis 's nachts langs de Sneppenbeek naar een bos juist over de beek te Bevel. Daar sliep hij met zijn schoonbroer Gust Ooms, die te Bevel bij zijn schoonmoeder verbleef (Liene Mut) in een ondiep hol dat ze met heide als slaapplaats ingericht hadden. Overdag bleef hij thuis, paste goed op en liet zich zo weinig mogelijk zien. Op een dag hadden de Duitse Ulanen hem toch bijna te pakken. Maar eer die van hun paard waren, was hij langs achter verdwenen. In de hof stond het "huiske" en door in de beerput te springen, redde hij zich. Hij had wel tot aan de knieën in de stront gestaan, maar ze kregen hem niet te pakken.

Antwerps intermezzo: neus voor zakendoen

Commerce doen zat hem in 't bloed. Hij werd melkboer en verhuisde naar de Dageraadplaats op Zurenborg te Antwerpen. De melk betrok hij te Bevel en Nijlen. Zijn jongere broer Florent, die op 't

Kromhout was komen wonen, zette de stopen met melk op de stoomtram aan de Lammerenberg tussen Massenhoven en Broechem. Louis haalde die af met een stootkar op de Dageraadplaats op Zurenborg te Antwerpen. In de kelder installeerde hij een machine om melk te pasteuriseren. Zijn oudste dochter Marie moest die dan met twee kittkens aan de arm naar zijn klanten helpen uitdragen. Marie mocht wel tot haar 15de jaar in de Bomstraat naar school gaan. Celine ging iets langer. Maar omdat Fieke, zijn vrouw, ziek werd, moest hij terug naar Nijlen.

De dorstigen laven in Nijlen.

Inmiddels was hij een welgestelde burger geworden, zodat hij het huis van Kamiel Tauvoye in de Gemeentestraat 8 kocht en er ging wonen. Het huis had een brede gevel aan de straatkant en een grote inrijpoort ernaast. In de tuin was er een grote open waterput. Uit die put haalde Kamiel Tauvoye voorheen het water dat hij nodig had om zijn bier te brouwen.

Louis brouwde zelf niet, maar had wel een biertoer van brouwer De Weerdt uit Reet, die daar ook burgemeester was. Daar zijn zoon Jef

nog te jong was om te helpen (die was toen nog in 't pensioonaat St.-Victor te Turnhout) moest zijn vrouw Fieke Vervoort van 's morgens mee inspringen in de melktoer, waarmee hij zijn zaak uitgebreid had. De melk werd in kruiken opgehaald met de camion. Als Fieke 's morgens de melkbussen op de camion aan 't zetten was, passeerde meestal pastoor Van Looy om de eerste mis te doen. Die zwaaide vriendelijk naar Fieke en die zwaaide natuurlijk even vriendelijk terug. Op die melktoer is ze aan 't Prinsenhof in Herenthout op 16 april 1927 van de camion gestuikt. Ze was op slag dood. Een grote tegenslag!

Om de melktoer verder te kunnen zetten nam Louis een helper in dienst. Dat was Pol Van Noten. Nadien ook Louis Glassée. Die moest dan 's namiddags ook de biertoer meedoen, nadat de bij boeren opgehaalde melk geleverd was op de melkerij St.-Isidoor te Grobbendonk. Aan de burgerij van Nijlen verkocht Louis in de grote poort naast zijn huis voor particulier gebruik ook losse melk, die 's morgens eerst door Louis Glassée gepasteuriseerd werd.

Amor schiet met los kruit.

Op weg naar de melkerij te Grobbendonk passeerde hij dagelijks het café Cheerio aan de ingang van het dorp. Het werd gehouden door Marie De Ridder (alias Mie Hoet), een weduwe met vijf kinderen. Daar laadde hij de melkstopen op die door de naburige boeren aldaar bijeen gebracht waren. En zo gebeurde het dat Louis, die het lastig had om zijn vrouw Fieke te vergeten, er af en toe een pintje ging drinken, er een praatje voerde, enz... En 't kwam ervan dat hij met Marie trouwde op 24 april 1939. Omdat hij bestuurslid was van de fanfare van Bevel, werd het een hele gebeurtenis. Hij had de fanfare uitgenodigd om de trouwpartij op te luisteren en mee te vieren. Het was een echte Kempense,

feestelijke trouwpartij.

Maar... wat beloftevol was ingezet, bleek van korte duur. Er vielen woorden en Louis trok eruit, terug naar de Gemeentestraat, waar hij belandde bij zoon Jef. Vandaar reed hij zijn melktoer naar Grobbendonk... maar zo kwam hij ook weer elke dag voorbij het café. Hij stopte er dan toch weer af en toe, er werd gepraat, en ja, hij trok weer bij Marie in, maar niet voor lang. Reeds na drie maanden was de liefde weer gedaan en opnieuw ging hij bij Jef in 't dorp wonen. Die pakte hem wel niet zo graag binnen, maar wat wilt ge, vader op straat laten staan, gaat toch ook niet.

Louis neemt afscheid in stijl

Louis had een grote levensdrift en ook behoefte aan genegenheid. Met het gevolg dat hij die te pas en te onpas zocht en vond bij 't vrouwvolk dat voor zo'n dingen steeds te vinden is. Maar zoon Jef was er niet mee opgezet dat hij soms niet naar huis kwam. Louis zegde dan dat hij weggebleven was, omdat hij 's nachts liever niet stoorde en last had, als hij een pintje te veel op had, om op de tweede verdieping in zijn bed te geraken. Maar waar had hij dan geslapen? Hij was geen gemakkelijke klant. Uiteindelijk en omdat hij dan geen trappen meer moest doen, heeft zijn dochter Marie hem bij haar komen laten wonen in haar landhuis op de Lierssesteenweg voorbij de Paaleik, maar op Grobbendonks grondgebied. Daar beleefde hij nog een schone oude dag. Van Marie mocht hij er zijn oude vrienden en vriendinnen ontvangen, voor wie zij dan nog koffie zette.

Hij werd te Nijlen begraven bij zijn eerste vrouw Fieke Vervoort. Maar, omdat hij tot aan zijn dood bestuurslid was gebleven van de fanfare van Bevel en ook lid was van die van Nijlen, hebben beide maatschappijen hem plechtig uitgeleide gedaan. Onder leiding van

muziekmeester Witje De Win, met wie hij steeds goed bevriend was gebleven, speelden ze van in 't dorp tot aan 't kerkhof om beurten treurmarsen. Aan zijn graf namen zijn vele vrienden en kennissen afscheid terwijl de beide fanfares samen de dodenmars van Chopin speelden. Er was zoveel volk meegekomen dat Witje die mars tot tweemaal toe moest laten herneemen.

Louis heeft Nijlen voor goed verlaten, reeds meer dan dertig jaar geleden. Maar vergeten is hij niet. De naam Kromhout op de florisante zelfbediening in 't dorp doet velen aan 't Boske van 't Kromhout terugdenken. Maar ook al wie ooit van zijn camion gebruik maakte, herinnert zich hem nog. Hij legde planken op de zijschotten, zette wat stoelen bij en reed op bedevaart naar Scherpenheuvel, Peutie enz., maar ook naar toneelvoorstellingen en festivals van naburige fanfares. En veel Nijlense studenten die op 't Klein Seminarie te Hoogstraten "geïnterneerd" waren, bracht hij (of Sjarel Storms) met hun zware koffers weg op het einde van de vakantie en haalde hij op 't einde van het schooljaar weer op.

Jef Peeters.

Mensen van bij ons

De tachtigjarige oorlog

Van den quaeden en de malheureusen tijt doen de predicanten vande vremde secten begonsten op te staen; voorts eenighe gedenckweerdige saecken ten tijde vande troubelen geschiet, soo inde stadt als haeren Bijvanck..."

Met Filips II, koning van Spanje en de Nederlanden, zoon en opvolger van Keizer Karel V, belanden wij in één der meest trieste periodes uit onze geschiedenis.

In onze tijd van geestelijke en morele vrijheid, waarin godsdienstvrijheid zelfs een grondwettelijk recht is en iedereen dus de gewaarborgde vrijheid bezit om zijn eigen overtuiging te volgen, is het moeilijk om je voor te stellen hoe de veranderende godsdienstige overtuiging van – toch maar een deel van de bevolking – de vorst ertoe kan brengen maatregelen te treffen en wetten uit te vaardigen die voor ieder weldenkend mens zo overdreven en onrechtvaardig zijn dat ze het staatsbestel dat ze zouden moeten helpen bewaren pas volkomen ontwrichten. De noordelijke provincies slagen erin hun vrijheid te bevechten en hun land een onafhankelijke, welvarende staat te worden. De zuidelijke provincies worden door deze rampzalige oorlogen verwoest, en komen verarmd, uitgeput en ontzenuwd weer onder Spaanse heerschappij.

Godsdienst en Staat

Reeds in 1527 vaardigt Keizer Karel een plakkaat uit waarin al de aanhangers van Luther met de dood bedreigd worden. In 1535, 1540, 1544, 1546 en 1549 herhaalt en versterkt de keizer zijn edicten. Maar de vervolgingen beletten niet dat de Reformatie steeds meer aanhangers krijgt. Zodat de keizer op 25 september 1550 het vermaarde "Eeuwig Edict" afkondigt, dat al de vorige in strengheid overtreft: al

wie zich voor de hervormers durft te verklaren, hun boeken drukt, leest, koopt of verkoopt, een van hun vergaderingen houdt of bijwoont, de H. Schrift leest of verklaart, een hervormde ontvangt of herbergt, niet aanklaagt of verraadt; wordt terechtgesteld. De mannen moeten berecht worden met het zwaard, de vrouwen levend begraven en zij die volharden in hun dwalingen op de brandstapel verbrand. De goederen der veroordeelden worden aangeslagen, en aan de eventuele verklikkers wordt de helft van de bezittingen toegekend. (U kunt zich voorstellen tot welke walgelijke toestanden alleen al deze laatste bepaling aanleiding kan geven: geef je "hervormde" gebuur aan en de helft van zijn eigendommen worden de jouwe...).

De eerste slachtoffers van deze plakkaaten in onze streken vallen in januari 1550: vier leden van de anabaptisten of wederdopers – een sekte die vooral bij het gewone volk bijval vindt – worden gevat onder de betichting "conventiculen" (=bijeenkomsten, vergaderingen) gehouden te hebben. Op 30 januari staan zij voor de vierschaar terecht. De betichten bekennen stoutmoedig herdoopt te zijn. Als men hen lezing doet van de strenge straffen door de keizerlijke plakkaaten uitgevaardigd, verklaren zij in hun geloof te volharden en de wil Gods boven die van de keizer te plaatsen. Het aanbod van genade wordt dus door allen van de hand gewezen en zij worden tot de brandstapel veroordeeld. De "gewone" terechtstellingen gebeuren

in Lier op het "Galgenveld", op de Donk, tegen het grondgebied van Boechout gelegen. Ditmaal moet het vonnis in het centrum van de stad uitgevoerd worden (vermoedelijk om het afschrikkend effect zo groot mogelijk te maken). Op de markt voor het stadhuis wordt een brandstapel van mutsaard (sprokkelhout) en stro opgericht, en vier palen geplaatst. 's Nachts houden de drie schuttersgilden de wacht, en zij scharen zich 's morgens rond het schavot. Wij weten niet hoeveel "hervormden" na deze terechtstelling Lier ontvluchten, in ieder geval enkelen, want korte tijd later worden in Gent vier uit Lier afkomstige "wederdopers" door een "judas" en zijn knecht verraden, in het Gravensteen opgesloten en in 1551 te Gent levend verbrand. Dergelijke schriktonelen vinden nu in alle steden van de Nederlanden plaats.

Al deze uitleg om U het decor te tekenen van de "Tachtigjarige Oorlog", een trieste periode, waarvan de oorzaak een compleet en wederzijds onvermogen tot begrip en dus ook communicatie was. Ondertussen schrijven wij 1556. Volgens het decanaal verslag van dat jaar zijn zowel de heer Michiel Sweylaerts (of Weylaerts), priester uit het Luikse, en pastoor van Nijlen, als zijn kapelaan afwezig. De afwezigheid van de "ware pastoors" (persona, verus curatus, ook wel: erfparochiaan) was een veel voorkomend gebruik (of misbruik) destijds; het kwam zelfs zo vaak voor dat de jaarrekeningen van het bisschoppelijk vicariaat te Brussel

telkens een afzonderlijke rubriek "jus absentiae" of afwezigheidsrecht vermeldde. Het veelvuldig afwezig zijn van de pastoors droeg vanzelfsprekend ook bij tot de aangroei van het aantal volgelingen van de "nieuwe leringen".

Intussen groeit het aantal tegenstanders van het regime; naast de lutheranen zijn nu ook de calvinisten opgestaan. Deze laatsten verklaren openlijk hun geloof, en leveren –bijgevolg– duizenden slachtoffers aan pijnbank en brandstapel. De niet-ophoudende reeksen terechtstellingen – meestal uitgevoerd zonder voorafgaand onderzoek – wekt de algemene verontwaardiging. De edelen, rechtsgeleerden en afgevaardigden der Staten verklaren zich voor de afschaffing van de doodstraf "in zake van ketterij". Uiteindelijk dienen de vier hoofdsteden van Brabant een betoogsschrift tegen de "geloofsdwang" in. Op voorstel van Willem van Oranje wordt de graaf van Egmont naar Spanje gezonden om de koning de toestand uit te leggen en hem de intrekking van die "edicten" die strijdig zijn met de "Blijde Incomste" en de Vlaamse vrijheden te vragen. Filips II is echter onvermurwbaar. Het enige wat hij doet, is de terechtstellingen niet langer in het openbaar laten voltrekken: de slachtoffers worden nu 's nachts gewurgd of in de gevangenis in vaten water verdrinken.

Het Eedverbond der Edelen en de Beeldenstorm

Begin 1566 is alle hoop op toegevingen verdwenen en begint men, noodgedwongen, verdedigingsmiddelen te beramen. Er wordt een ontwerp van verbond opgesteld en spoedig heeft men enkele honderden handtekeningen van de aanzienlijksten van het land verzameld. Dat ontwerp van verbond zal de geschiedenis ingaan als het "Eedverbond der Edelen" en bevat een krachtig protest tegen de Spaanse inquisitie en de edicten. Maar een antwoord

van de koning komt er niet, en de leiders van het eedverbond besluiten op 4 juli in Lier om in de helft van de maand alle bondgenoten samen te roepen.

In de maanden juni en juli 1566 worden overal te lande predikingen van de nieuwe leer georganiseerd. Op 21 juli stuurt Margaretha het Lierse stadsbestuur een brief waarin zij hen gebiedt geen predikaties te gedogen en het volk "in orde te stellen".

Op 10 augustus slaat dan de vlam in de pan: het volk, radeloos door de heersende economische malaise en in de steek gelaten door een Kerk, wier ondersteunende instellingen machteloos – en deels zelfs onwilligblijken om de nood te lenigen, laat zich opzweepen door zogenaamde "hageprekers" en begint, op grote schaal, geweld te plegen op kloosters en kerken. De eerste uitbarsting gebeurt op 10 augustus in Steenvoorde (Frans-Vlaanderen), waar een woedende menigte een klooster binnendringt en verregaande vernielingen aanricht, en breidt zich razendsnel uit over het gehele grondgebied van de Zuidelijke Nederlanden. De "Beeldenstorm" is losgebarsten. Op amper drie weken vallen meer dan 400 kerken en kloosters ten prooi aan de – al dan niet georkestreerde – volkswoede. Op 20 augustus is de Antwerpse O.-L.-Vrouwekathedraal aan de beurt: de beelden worden verbrijzeld, en in enkele uren tijd is het ganse interieur vernield. Op het gerucht dat Lier het volgende doelwit is van de beeldenstormers doet de magistraat de kerken ontruimen en de kerken sluiten om zo het gevaar af te wenden. Dat belet niet dat men op 21 augustus de kerken binnendringt en: "Ten daghe voorseyt te Liere ghebeurt, dat men de beelden hun kleederen scheurt ...", ook de klokken worden geroofd.

Nijlen, Kessel en Bevel onder Alva

Welke schade er aan de Nijlense en Bevelse kerk is aangericht weten

we niet precies, maar de kerkrekening van de Kesselse kerk vermeldt dat de "tafele" (= het altaar) uit de kerk moet worden gedragen om gelijmd te worden. De gehavende kerkdeur wordt hersteld en pastoor Van de Velde reist naar Antwerpen, Herentals en Ouwen (Grobbendonk) "omme de dieven wille om onze juweelen te verneemen" (= omwille van de dieven die er met de kerkschatten vandoor zijn). Het decanaal "visiet" van Bevel in 1567 vermeldt 100 communicanten, wat voor ongeveer 160 inwoners zou staan (Dat betekent tegenover de telling van 1526 een achteruitgang met ongeveer 10%). Bij de berichten over de beeldenstorm zweert Filips II wraak, en stuurt zijn meest ervaren en meest meedogenloze legeroverste, de hertog van Alva, naar de Nederlanden, aan het hoofd van een leger van 9000 man voetvolk en 3000 ruiters. Lier krijgt een bezetting van 3000 man te verwerken, die gedurende meer dan 10 jaren, tot in de paasweek van 1578 ten laste van de bevolking zullen blijven. Bovendien richt Alva de "Raad van Beroerte" op, die alle andere rechtbanken vervangt. Een woord, of zelfs een gerucht is voldoende voor de raad en de enig mogelijke straf is de dood. Elke dag worden hopen ongelukkigen veroordeeld. In drie maanden tijd worden meer dan 1800 burgers door de galg of het zwaard omgebracht. Het aantal galgen blijkt ontoereikend. De veroordeelden worden dan maar aan de bomen langs de openbare wegen opgehangen. Bij zijn terugkomst in Spanje zal Alva zich er trouwens op beroemen in zes jaar meer dan 18.600 burgers in onze gewesten te hebben omgebracht. De "Raad van Beroerte" overtreft de edicten ver in wreedheid en krijgt de naam "bloedraad". Hoeveel slachtoffers deze bloedraad maakte in onze gemeenten is niet geweten. (Misschien omdat enkel van de eigenaars van wie men de goederen kon aanslaan lijsten werden bijgehouden?).

Stadsprofiel van Lier in 16de eeuw, gezien vanuit het noordwesten

Staatsen, Spanjaarden en pest

Ondertussen tonen de kerkrekeningen van Bevel aan dat Kruiskensberg, desondanks, een vrij bloeiend bedevaartsoord blijft tot 1577. Gedurende dat jaar worden onze dorpen immers beurtelings door de “Staatsen” en de Spanjaarden bestookt. Maar het kan nog erger en het wordt nog erger : in de maand januari 1578 worden alle “huysinghe ende hove” rond Lier afgebroken en “het dorpsvolck quam met groot hoopen binnen Lier gevlucht om de groote tyrannie, die buyten in de dorpen geschiede”. Een half jaar later berichten de kronieken : “Anno 1578 den 7den July, quam den leger vande Staeten liggen opde Nylscheheyde, Kessel, Nylen ende Herenthout. Alsdoen was Lier vol gevluchte huyslieden, soo datter er geen plaetse binnen de stadt te becomen was, ende veel menschen stirven van honger ; voorts alsoo den ooght aenstaende was, wierden alle de graene op het veldt verdestrueert ; ende bleven daer liggen tot de 23sten July als wanneer sy (=de Staatse troepen) vertrocken naar Kierbergen”. En het relaas van het jaar onzes Heren 1578 wordt alleen maar nog triester en meldt ook verschrikkelijke feiten over de bewoners van onze dorpen : “Anno 1578 voorseyt, overmits de legers van de Staeten ende van de Spanjaarden

het land van Brabant seer grafeerden (=teisterden) ende bedirven, soo is het selve landt soo verwoest ende geruïneert geweest, datmen in dat jaer inden lande van Brabant geenen ooght inne dede, ende opde dorpen waeren noch menschen (!!!), noch beesten te vinden, maer waeren al vertrocken ende gevlucht inde naburige steden ende landen ende oock, onder andere, inde stadt van Lier, ende dat met sulcke eene menichte, dat de huysen ende plaetsen overal gevult waeren, waer door ende andersints door de gehenckenisse (=wraak) Godts in tselve jaer, besonder inde maendt van September ende naest de volgende is opgestaen eene seer groote sterfte en pest, waer van luttel huysen binnen de stadt van Lier vry syn geweest ; ende dese peste gedurende stirven binnen Lier over de vyf duysent menschen. De Swerte Ruyters (=de Spanjaarden) beroofden de huyslieden van hunne beesten, haelden die selve ende voerdense wegh, hun settende op groot rantsoen. Oock deden het Staetenvolck van Holland allen het quaedt, dat sy verdencken costen, beroovende op de dorpen alle de kercken van hunne ornamenten, silverwerck, coperwerck ende yserwerck, ende deden de clocken vande thorens, etc.”

“Anno 1579, den 16 January, warden de clocken der omliggende dor-

pen voor goeden buyt wech gevoert ende te schepe gedaen te weten ; die van Ballaer (=Berlaar), Kessel ende Putte, die hier gevlucht waeren”.

Intussen zijn Lier en Antwerpen bolwerken van de Staatsen geworden en dezen laten hun juk loodzwaar op de roomsgezinden wegen. Dit duurt voort tot op 27 augustus 1582, wanneer Lier door het verraad van een Staatse kapitein (ene William Simple, kapitein van een vendel Schotten) aan de Spanjaarden overgeleverd wordt.

Ook de kerk en het dorp van Nijlen worden in 1587 verwoest door “vijandige troepen”, maar door dewelke blijft een open vraag.

In 1593 moeten de dorpen van het Markgraafschap aan het hoger bestuur een verslag over hun toestand bezorgen. Het verslag van de Bijvangdorpen is waarschijnlijk verloren gegaan, maar om de enormiteit van de rampen die onze streek sedert bijna vijftientig jaren teisteren te tekenen, vermelden we enkele gegevens uit het verslag van onze buurgemeente Berlaar. Rond 1562 telde men nog 370 huizen, steden en hoeven en 1800 “communicanten”. In het jaar 1593 restten er nog 170 huizen en hoeven “van welke een derde syn ongereet vervallen, cleyne en ledigh, soodat er 200 woningen syn verbrant oft gedemolierd”. In dat jaar telde men te Berlaar nog 700 tot 800 “communicanten”, waaronder niet meer dan 200 “manspersonen”.

In de volgende bijdrage verneemt U meer over de Spaanse en de Lierse Furies, die ook over onze dorpen woedden, en de moeizame overgang naar een herstel van onze streek in de loop van de 17de eeuw.

Rosette Rymenants.

Bronnen : Zie Poemp 32

De Vlucht van 1940

... verteld door Flor Dieltjens en Warreke Van Regenmortel

Aan de vooravond van Wereldoorlog II zijn regime en vaderland in België zeer relatieve begrippen geworden. Men kan, met de oorlog voor de deur wel pochen op een leger van 600.000 man, maar het vertrouwen van de mensen in de leiders van het land is om uiteenlopende redenen ver te zoeken. bovendien lever onder de volwassenen angstaanjagende verhalen over wreedheden begaan door de binnenvallende Duitse troepen in Wereldoorlog I. De neiging tot overdrijven en de schrik voor een nieuwe invasie dikken die gebeurtenissen zo fel aan dat de Duitse oorlogsverklaring op 10 mei een ware paniek veroorzaakt. Iedereen wil weg, zo ver mogelijk van de invallers verwijderd. Er ontstaat een massale vluchtelingenstroom richting Frankrijk. Ook de mensen van Nijlen pakken hebben en houden bij mekaar en reppen zich westwaarts. Illustratie daarvan is het volgende relaas van Flor Dieltjens en Warreke Van Regenmortel (ondertussen overleden).

Zelfs op wielen...

Op vrijdag 10 mei 1940 om 5 uur 's morgens verklaarde Duitsland de oorlog aan België. Alle jonge mannen tussen 18 en 35 jaar hadden een brief gekregen om zich, ingeval van oorlog, aan te melden in kazerne in Roeselare.

Mijn vader Modest Dieltjens (Dest Pito) en Warreke Van Regenmortel (van Louis van Wanneskens) besloten om zich aan te melden en vertrokken nog dezelfde dag onder hun beiden met de fiets.

In Rumst aangekomen, stopte mijn vader, stapte af en zei met een godvermiljaarde: "Ik rijd terug om mijn vrouw en zoon te halen." Als zij terug thuis kwamen, zijn zij nog brood gaan bakken. Er lag bloem op de zolder. En Warreke woonde bij ons in.

Maar de volgende dagen "stookten" ze elkaar "op" om met nog een paar jongens 's maandags opnieuw te vertrekken, maar dan met zeven man tegelijk. Namelijk Modest Dieltjens, mijn moeder Amelie en ik, de zoon Floran, Warreke Van Regenmortel (van Louis van Wanneskes), Jos Cools (van Trieneke) Medard Mariën (van Fik

van 't boske) en Floran Van den Bosch. Wij vertrokken op maandag en in Nijlen-dorp kwamen wij Franse soldaten tegen. Zij moesten de Belgische soldaten aan het Albertkanaal komen aflossen – maar dat is niet gebeurd, ze zijn teruggereeden. Wij reden over Bevel-Hullebrug en Gestel richting Mechelen. In Gestel, onder de bomen, stonden allemaal Belgische soldaten met paarden en karren en ik, als bengel van bijna 10 jaar, had veel te bekijken. Met mijn rondloeren reed ik tussen de poten van een paard.

Flor Dieltjens, 10 jaar, met zijn eerste fiets.

Toen we in Mechelen kwamen, was het al donker en moesten wij allemaal in de kelder van Brouwerij Lamot, want er was een spion gemeld. Daar konden wij slapen op biervaatjes; ik op een biervaatje en half op de schoot van mijn moeder. 's Anderendaags zijn wij voortgetrokken tot Opwijk en daar gaan slapen op een hooischelf. Daar zagen wij nog bekende Nijlenaars, zelfs geburen: Benoit Jansens (beter bekend als Benoit Oskes) met vrouw Anna en zoon Alfons. Mijn vader huurde daar die zelfde avond nog een lichte vrachtwagen: die zou ons de volgende dag naar de Franse grens brengen. 's Morgens met zijn allen – wij waren inmiddels al met tien man – naar die auto. Wij moesten nog vlug zijn om op die auto te geraken. De fietsen moesten allemaal boven op die auto en wij in de bak – en weg waren wij. Wij reden door een lange dreef met grote bomen en de takken hingen zo laag dat ze de fietsen van de wagen sleurden. Dan maar gestopt en herladen en weer voort. Een beetje verder zagen wij Duitse "vliegers". De chauffeur stopte. Wij moesten ons achter grote met zeildoek afgedekte hopen verbergen. Dus alleman van de auto en daarachter. Als de vliegtuigen weg waren, gingen wij eens kijken wat onder die zeilen verborgen was: allemaal munitie. Gelukkig voor ons is daar niet geschoten of gebombardeerd, anders was er van ons niet veel overgeschoten.

In Oudenaarde stopte de chauffeur op het marktplein. Hij wilde niet verder meer rijden. Hij zegde dat hij terug reed, om vrouw en kinderen in Opwijk op te halen. Wij hebben dan eerst met z'n allen onze boterham opgegeten, gezeten op de trappen van het stadhuis. En dan maar weer verder, per fiets nu.

Duitse soldaten voor onze door de Belgische genie opgeblazen kerktoren in mei 1940

De goedheid van de eenvoudigen

In Melden, het eerste dorpje voorbij Oudenaarde, begonnen wij al uit te zien naar een gelegenheid om te slapen. In Berchem gingen wij bij een hele grote boer vragen om te overnachten, maar we mochten niet op het erf. Ik weet nog heel goed waar het was en elke keer wij naar Berchem rijden, passeren wij daar met een kwade blik. Enfin, dan maar verder. Wij reden een zijweg in met vele boerderijen, grote en kleine, tot daar een vrouwe stond aan de straat. Of we daar soms niet mochten slapen?

En daar klonk het dadelijk: "Ba joak, hee vadre, die mensen mogen hier slapen, met die twee arme schaapkes (dat waren ik en de Fonne). Dat waren voor ons reuzebrave mensen: vader Kamiel, moeder Gabrielle en dochter Emilietje (die was juist zo oud als ik, van 1930). Het spijtige was dat Jos Cools daar een geweldige keelontsteking kreeg. We konden niet verder, zo ziek was hij. We waren verplicht om daar te blijven. Jos mocht dadelijk in bed slapen. De tweede dag van ons verblijf is boer Kamiel 's nachts te voet naar

Ronse geweest om een dokter. Kamiel riskeerde veel, want ge mocht 's avonds na tien uur niet meer buiten. De dokter zegde dat, als het na twee dagen niet beter werd, hij het abces moest doorsnijden. Gelukkig is dat niet nodig geweest. Jos was echter zo slap, dat we toch nog een paar dagen moesten blijven om hem weer op krachten te laten komen. Zo was er wel een week voorbijgegaan.

Vergeefse zoektocht naar het Belgische leger

De vier mannen: Warreke, Jos, Medart en Floran besloten om verder te rijden naar Roeselare. De zes overigen bleven nog een dag langer hangen. In Roeselare in de kazerne aangekomen, kregen zij een grote uitbrander, omdat ze te laat waren, want de groep waarbij die mannen hoorden, was al vertrokken naar Rouen in Frankrijk. De mannen moesten dan ook verder naar daar. In Menen mochten ze niet meer de Franse grens over. De vier besloten dan om terug te keren naar Berchem. Toen ze daar aankwamen, stonden de mensen er ook gereed om te vluchten. Er was juist een bombardement geweest en iedereen wou weg. De vier mannen besloten dan om maar terug te rijden naar Frankrijk over Diksmuide, Veurne, Adinkerke. In Bredene zouden ze de grens oversteken. In Diksmuide kwamen ze nog Belgische soldaten tegen, onder hen een bekende van Kessel: Louis de la Bruyère (de labs van Lewis Driskes, man van Octavie Dieltjens of Tavie Pito). Die heeft later nog vele jaren met het snoepen speelgoedkraam van de Pito rondgetrokken.

In Frankrijk, tegen Duinkerken, waar ze naartoe gingen om in te schepen naar Engeland, was er juist een bombardement. Alle olietanks stonden in lichterlaaie na die luchtaanval. Toch maar eens gaan kijken of ze konden vertrekken, maar dat ging al niet meer. Er was

daar ook een soldaat uit Nijlen, Floran Vervoort van de Bist. Hij had op de boot gezeten maar na een paar honderden meter varen had men moeten terugkeren omdat de voorgaande boot reeds was gekelderd door de Duitsers. Dan maar verder Frankrijk in. Zo zijn ze onder hun vieren tot in St. Denis, tegen Parijs gereden. Daar kwamen ze de Duitsers tegen onder leiding van generaal Rommel. Toen besloten ze om maar terug te keren naar België via St. Omer, waar ze nog een zwaar bombardement meemaakten en waar vele doden zijn gevallen. Daar hebben ze ook nog in een paardenstal geslapen, midden in de wei. In Doornik weer de grens over, via Diksmuide naar Staden. Daar ging Warrekes fiets stuk. In een leegstaand huis gingen ze slapen, maar daarvan kwam niet veel in huis, want het zat er vol ratten. 's Morgens zagen ze in de hof een meisjesfiets staan. De wielen ervan staken ze in Warrekes fiets. Het ding had dan geen remmen, maar voor de rest ging het wel. Toen hebben ze het laatste schot gehoord, uit de richting Houthulst. Dat was op 28 mei. Daarna was er niets meer te horen. *(Op die dinsdag capituleerde Leopold III voor de Duitse overmacht. Een verdere weerstand zou tot "den onvermijdelijken en nutteloozen ondergang leiden", stelde Het Laatste Nieuws in zijn krant van 18 juni 1940. Wat overbleef van het Belgische leger zat omsingeld in West-Vlaanderen. Daarnaast hadden honderduizenden vluchtelingen zich tot in deze hel voortgesleept, waarover stormvliegtuigen dood en vernieling zaaiden en waarop de geweldige pantserdivisies beukten.)*

En nu maar richting Nijlen. In Lier bleken alle bruggen kapot. Maar ze moesten over de Nete. Aan de Mol lag een grote boom over het water. Met pak en zak en fiets op de schouder dus over die boom. Om 11 uur 's avonds waren ze eindelijk te Nijlen. De eerste mens die

ze tegenkwamen, was secretaris Cools. Die vroeg hen of ze niet wisten dat het avondverbod was en dat er na 10 uur niemand meer op de straat mocht. Dan maar gauw de Nonnenstraat in om zo verder naar de Paddekoten (nu Katerstraat) tot bij de familie Louis Deliën – Van Brandt (alias de Wiks en Trieneke) – waarna iedereen naar huis trok.

Warreke Van Regenmortel met zijn broodfiets op een foto van voor de oorlog.

Oost-west, thuis, ondanks alles, best.

Wat was er ondertussen gebeurd met de zes (de families Dieltjens en Jansens) die één dag langer in Berchem waren gebleven? Toen de vier mannen vertrokken waren, vertrokken ook wij richting Frankrijk. Bedoeling was naar Engeland te gaan. Immers, gans de familie Dieltjens (Pito) was in 14 – 18 vier jaar in Engeland geweest. Wij gezessen waren tot tegen St. Omer geraakt. In de late namiddag zei mijn vader tegen ons (mijn moeder, ik, Anna en de Fonne): "Wacht gij hier, dan ga ik en den Benoit "achter" slapen zien."

Daar stonden grote bomen langs de weg. Beide mannen waren nog niet zo lang vertrokken, toen wij Duitse "vliegers" zagen overkomen, heel

laag. Ze begonnen te schieten. Daarna kwamen grote vliegtuigen en die begonnen te bombarderen. Mijn moeder zag daar in de weide een hok staan, waarin de koeien konden schuilen bij slecht weer. Wij daar vliegensvlug naartoe. In dat stalleke vond mijn moeder twee zinken golfplaten en ze duwden mij en de Fonne daaronder; zij en Anna dekten ons af. Zij hadden die platen zo opgesteld dat de richting waaruit de vliegtuigen opereerden, afgedekt werd. Nog meer mensen kwamen in het hok om beschutting zoeken. Soms hoorden wij de kogels op de platen afketsen. Er waren veel gekwetsten in dat hokje!

Na het bombardement kwamen mijn vader en Benoit terug. En blij dat ze waren dat ze ons terugzagen. Wij trouwens ook. Na de eerste emoties kon vader zijn lach niet meer bedwingen, want hij had wat meegemaakt met den Benoit. Dat was namelijk een heel bange mens en met die luchtaanval waren ze juist bij een boer. Benoit was naar een hooistapel gelopen en had er zijn hoofd in gestoken; hij dacht dat ze hem zo niet konden raken. Wij hebben dan daar geslapen bij een boer, en dan weer verder, richting Duinkerken. Onderweg hoorden wij echter dat ze alle bruggen gingen laten springen. Mijn vader zegde: "Dan moeten wij zo rap mogelijk uit Frankrijk zijn, of wij geraken niet meer thuis." Wij kwamen aan een water en mochten niet over de grote brug. Ernaast lag nog een loopbrug voor voetgangers, een met trappekes. Een en ander werd geregeld door Franse soldaten. Daar moest men om de beurt over – en dat met fiets en pak en zak! Toen wij over de brug waren en wilden verder rijden, kwamen wij daar nog mensen van Nijlen tegen, onder wie Meester Van Camp en mevrouw Quadens (alias madame De Boekt). Die trokken nog Frankrijk in. Mijn vader raadde het hen af, maar zij gingen verder.

Verder afgezakt naar België belandden wij toen in Vinkem. Daar woonde een boer met een grote fruithof. Daar waren Engelse soldaten in die boomgaard. Dadelijk hadden wij alles wat we wilden: chocolade, koekjes, noem maar op. De soldaten zegden dat wij bij hen moesten blijven en met hen moesten meegaan. De derde dag dat wij daar waren, zegden ze dat de Duitsers dichter kwamen en dat ze 's nachts gingen schieten. Wij moesten van hen een schuilkelder maken. Met man en macht (vader, den Benoit, ik en de Fonne) werd er gewerkt. Ook soldaten kwamen helpen. 's Avonds maar in de schuilkelder gekropen en afwachten wat ging komen. 's Nachts was het een gebulder van jewelste: langs de ene kant de Duitsers en langs de andere kant de Engelsen. Niemand durfde 's nachts zijn hoofd buiten steken om te kijken. 's Morgens, toen wij boven kwamen, zagen wij dat de soldaten het hoognodige aan het inpakken waren – wagens en materieel overgoten ze met "naft". Wij wilden gaan kijken, maar mochten niet meer in hun "geburen" komen. Weldra vertrokken zij. Later hoorden wij de boer vertellen dat België zich had overgegeven. De Engelse soldaten waren nu kwaad op alle Belgen. Wij zijn dan daar nog gebleven, wachtend tot de Duitsers

voorbij waren. Mijn vader had een plan en ging eens in het dorp kijken. Hij vond er een paard van de Belgische soldaten en bracht dat mee naar de boerderij. Hij vroeg Benoit mee naar het dorp te gaan om een kar af te laden. Fonne en ik gingen ook mee. In het dorp vonden wij een mooie kar, maar die was geladen met munitie. Benoit durfde niet helpen, en ik en Fonne waren nog te min voor dat soort werk. Na hard werken kreeg mijn vader toch die kar afgeladen. Wij terug naar de boer om het paard te halen. Maar dat was zonder de boer gerekend: die wou het voor zich houden, voor de last die hij met ons gehad had. Wij gingen daarna terug naar het dorp en vonden daar een bierauto, aangeslagen door soldaten op de vlucht en daar onbeheerd achtergelaten. De auto was goed in orde. Maar nu aan benzine geraken! De Engelsen hadden alle benzine uitgegoten en verder kon men geen "naft" krijgen. Wat stond ons te doen? Dan maar weer met het oude vervoer: de fiets. In Vinkem zijn wij toen tegen de avond vertrokken over kleinere wegen. Mijn vader had toch nog een nieuwe schrijfmachine, door de Engelsen achtergelaten, meegenomen, ook al zegde de boer dat niets mocht meegenomen worden en dat alles van hem was. Richting Diksmuide reden wij

over kleinere wegen huiswaarts. Maar na een uur hoorden wij weer kogels fluiten, verdraaid dichtbij. Benoit riep: "Stoppen, Dest. Dat zijn kogels, en heel dicht bij." In de eerste, de beste schuur hebben wij dan geschuild tot 's anderen-daags.

De volgende dag ging het langs de IJzer, richting Gent, tot wij aan een brug kwamen, waar wij over de IJzer geraakten. Mijn vader en den Benoit waren maar bang om opgepakt te worden door de Duitsers en mijn moeder was nog bang met die schrijfmachine. Wij zijn dan toch in Gent aangekomen en daar pas zagen wij feitelijk de Duitsers. Zij boden ons aan met de camion mee naar Antwerpen te rijden, maar niemand durfde dat aan. Dan maar verder met de fiets naar Nijlen. Daar zijn wij toegekomen, 8 dagen later dan de vier mannen die met ons vertrokken waren.

Dat is nu al zo lang geleden. Toch zijn wij de familie Van de Driesche uit Berchem nog altijd dankbaar voor wat zij voor ons gedaan heeft. Jaarlijks komen wij nog altijd drie tot vier keer samen!

*Flor Dieltjens
en War Van Regenmortel
(+11.06.1998)*

In Memoriam Anton Van Wilderode

Op 15 juni 1998 overleed dichter Anton Van Wilderode. Zijn naam klinkt als een klok in het strijdbare Vlaanderen. Ook De Poemp publiceerde meermaal uit zijn toegankelijk, fijngevoelig werk. "Zijn poëzie ontgon een onuitputtelijke ader van dienstbaarheid onder de mensen, zijn mensen." Wij zullen hem door zijn werk blijven gedenken.

Wie gaat, wat blijft

Als ik verdwijn bestaat de wereld voort
de jonge bomen waaiend en volwassen
boven het glijdend groen van zoveel grassen,
de vogels gaan gewoon met zingen door

de sterren draaien met dezelfde naam
voor mensen met veranderende namen
in haar voor altijd uitgezette banen
zolang de zon duurt en de zomermaan,

er zal een menigte van rozen zijn
en ronde sneeuw des winters op de wegen
en speelse pirouettes van de regen
en dag en nacht en dag, als ik verdwijn.

Anton Van Wilderode.

Em. De Deyne (1902 - 1996)

“Finale”

Als besluit zou ik nog willen vertellen hoe Fik Smets naar de hemel is gegaan.

Ik kwam hem nogal regelmatig tegen, als ik 's morgens naar de kerk ging en hij naar het station. Hij was een sterk gebouwde kerel, met een energieke kop, een schone zwarte haarbos. Hij was niet veel groter dan ik, maar sterk als een os: gemaakt om met de voorhamer te werken! Hij werkte als metaalbewerker in een havenbedrijf in Antwerpen en vertrok dagelijks met de trein van half zeven. We wisselden dan een “goede morgen”, maar veel verder kwam de conversatie normaal niet. Hij scheen nogal zwijgzaam van aard. En daarbij, als ge 't weten wilt, Fik was eigenlijk socialist. En een beetje schuw van “pastoors”.

Tot ik op zekeren avond, in de trein van Antwerpen naar huis, toevallig recht tegenover hem kwam te zitten. Het kwam tot een gesprek, ik rolde mee een sigaret van zijn tabak, en sindsdien was het contact gelegd. Als we nadien elkaar hoorden aankomen 's morgens, wachtte de ene op de andere, om samen het kort eindje weegs af te leggen van de Kerkeblokken tot het Statieplein. Zo werden we goede kennissen.

En zo vernam ik dat hij oud-strij-

der '14 - '18 was, en “gepakt door het gas”. Wat hem soms erbarmelijk deed hoesten.

Op een schone keer viel het mij op dat ik hem al in een paar weken niet meer had gezien. Ik kreeg argwaan en ging hem opzoeken. Zijn vrouw en de dochter die nog thuis was, gingen uit werken, en ik vond hem zeer eenzaam in zijn zetel: hij was inderdaad ernstig ziek. De Leuvense kachel brandde als een hel, en er hing een atmosfeer om te stikken! Maar zijn wezen fleurde op, toen hij mij zag binnenkomen.

Fik was ook duivenmelker, al had hij meer dakschijters dan reisduiven. En op de hoge rugleuning van zijn zetel zat waarachtig... een tamme duif, zijn enig gezelschap, zijn “aanspraak”, zijn “sola voluptas solmenque mali”. Die duif scheen voor hem alles te zijn, en ze genoot ook van alle faciliteiten.

Ik werd een regelmatige bezoeker. In dat klein, tamelijk verwaarloosd huizeke, heeft Fik mij dan, met horten en stoten, verteld over zijn jeugd, over de oorlog, over nog zoveel meer. Hij was nogal in 't wilde opgegroeid. De herinneringen aan zijn schooljaren – voor zover hij naar school gegaan was – beperkten zich tot enkele sterke allusies over “de boel op stelten zetten” en

“de meester tegen de schenen stampen”. In 1914 had hij zich gemeld als vrijwilliger: hij was toen 16 jaar! Maar over de vier oorlogsjaren vertelde hij niet veel meer dan “vier jaar slijk en smeerlapperij”! De rest liet hij over aan mijn begrip en verbeelding. Zijn heldendaden schenen o.m. bestaan te hebben uit het besluipen van de vijand om krijgsgevangenen te maken, die de legerleiding inlichtingen moesten verschaffen over de troepenbeweging aan de overkant. Naar het scheen werd hij twee maal geciteerd aan de dagorde van het leger, en hij werd herhaaldelijk gedecoreerd. Het kwam er allemaal uit bij stukken en brokken, als een herinnering die wat wazig scheen te zijn, iets uit een ver verleden dat hij zich niet goed meer kon realiseren. Hij was ook, gelijk reeds gezegd, “gegazeerd” geweest: de gevolgen daarvan werden meer en meer merkbaar.

Met die vorming en voorbereiding op het leven kwam hij terug in de zogenaamd beschaafde wereld. De aanpassing was niet gemakkelijk verlopen.

Na de oorlog was hij ook op zijn manier bedrijvig geweest in de politiek. De bedrijvigheid had zich voornamelijk beperkt tot het uiteenranselen van meetings of vergaderingen van een of andere tegenpartij. Na zijn huwelijk scheen zijn leven meer te verlopen “langs de wegen der geleidelijkheid”: hij was rustiger geworden, had zelf zijn huisje verbouwd, maar was zeer, zeer eenzaam.

Over Onze Lieve Heer en al die serieuze dingen was er nooit spraak geweest. Tot hij op een schone dag zelf erover begon. En ik vroeg hem: “Fik, hoe lang is het nu geleden dat ge nog in de kerk zijt geweest?”

“Van mijnen trouwdag...”

“En daarvoor?”

“Van mijn eerste communie, denk ik...”

Mynheer De Deyne bij de 60ste verjaardag van zijn priesterwijding in 1989.

En even nadenkend voegde hij eraan toe:

“Maar als ik nu genezen ben, ga ik naar de kerk. En ik blijf niet achter in de kerk staan: ik ga tot helemaal van voren...”

Meer werd daarover niet gezegd. Maar het kwam er bij hem zeer bevestigd uit. Hij zat er blijkbaar al langer over te dubben.

Zo verliep de winter, de lente kwam in 't zicht en het ging naar Pasen toe. En met Fik ging het langzaam achteruit. Ge kunt niet geloven hoe zielig het was te moeten toezien hoe die sterke mens langzaam aftakelde, hoe zijn piepende longen hijgden naar een beetje adem, als er een crisis opkwam.

En ik zag dat het stilaan tijd werd. Op een van die zeldzame echte lentedagen, in de week voor Palmzondag, zegde ik hem:

“Fik, zoudt ge dit jaar uw Pasen niet houden?”

Hij bekeek mij heel gewoon, dacht even na, en zei toen:

“Zou dat gaan? Ik zal niet in de kerk geraken...”

“Natuurlijk gaat dat! Volgende week brengen we de Pasen aan alle zieke mensen. Ik kom dan ook naar u. Wat denkt ge?”

Fik keek eens rond... naar zijn duif... en naar mij. En aarzelend kwam het er uit:

“Ik zal niet kunnen te biechten gaan... Ik ken mijn gebeden niet meer...”

Ik moest erom glimlachen. Ik vroeg zacht:

“Wat kent ge er nog van?”

Hij kende nog een stuk van zijn Vader-ons, van zijn Wees-gegroet en zelfs de eerste zin van zijn akte van berouw!

“Maar man, dat is meer dan genoeg. Elke zondag komt er een professor van 't college van Herentals helpen in de kerk. Ik zal die eens naar hier brengen en dan kunt ge hier te biechten gaan.”

“Kunde-gij dat dan niet?”

“Jawel, maar ik dacht dat het misschien beter was...”

“Daar zou ik spijt van hebben...”

Een van de eerste dagen van de Goede Week heb ik hem de biecht gehoord en Ons Heer gebracht. Een kruisbeeld was er in huis, maar ik had iemand van de geburen gevraagd het huisje een beetje te beredderen en voor alles te zorgen. Toen ik met Ons Heer binnenkwam, was heel het gezin daar, alles was gekuist en geschuurd, en op de tafel lag een wit tafelkleed, waarop met kruiskes-steek geborduurd was: “Heer, die jij lief hebt, is krank.” Er stond een kruisbeeld op tussen twee kaarsen: echte kaarsen van Scherpenheuvel, met een Lieve-Vrouwke op! Want we weten allemaal dat die kaarsen veel beter zijn dan de gewone kaarsen die ge in de winkel kunt kopen. En Fik weende als een kind van puur contentement.

Een tijdje daarna werd ik aangeesteld als pastoor te Lichtaart. Fik stierf kort na mijn vertrek uit Nijlen. Ik heb hem niet meer weer gezien. Maar ik denk nog dikwijls aan hem. En dan zeg ik bij mezelf, met een vast vertrouwen op de

liefde van God en een diepe overtuiging van de schoonheid die aanwezig is in elke mens: “Heilige Fik Smets, bid voor ons.”

Voorlopig besluit

Het was een schone tijd.

Niet dat de rest van mijn priesterleven minder schoon zou geweest zijn.

Iemand heeft mij onlangs nog de vraag gesteld:

“Meneer Pastoor, ik heb de indruk dat ge een gelukkig mens zijt geweest. – Hoe komt dat eigenlijk?”

Ik heb toen geantwoord:

“Ik denk, omdat ik altijd heb mogen doen wat ik gaarne deed.”

Ik mag er, *indignus famulus tuus*, O.L. Heer voor bedanken, en allen met wie ik heb mogen samenwerken. Mijn pastoors en mijn onderpastoors in de eerste plaats. En verder velen, zeer velen die ik mij kan herinneren, en wier namen opgetekend staan in het boek mijns levens.

Maar als ik nu terugdenk aan die 50 jaren van mijn priesterleven, dan kan ik vooral Nijlen toch niet vergeten. Ik voelde mij toen nog jong, ik voelde mij er thuis, ik voelde nog niet het gewicht van de verantwoordelijkheid van een hele parochie, met al de slameur die dat meebrengt aan plannen en paparrasserijen, hoe noodzakelijk die ook mogen zijn. Onderpastoor zijn of pastoor, daar is een groot verschil tussen!

Maar wie weet, dat wordt misschien nog wel de inleiding tot een ander kapittel.

Wie weet?

Oud zijn

Oud zijn is teren op herinneringen,
wonen in steden die men eens bezocht,
is gaan en keren in al kleiner kringen,
lopen op effen wegen zonder bocht.

Is wars van heimwee naar de einder
kijken

waarachter niets gebeurt dat ik niet
ken,

de dagen met de dagen vergelijken
de man zijn die ik steeds gebleven ben.

Is wachten op beweging van bezoekers
van wie ik vooraf de woorden weet
als kwamen zij uit eer gelezen boeken.
Geluk is alles wat men niet vergeet.

Anton Van Wilderode.

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Emiel De Deyne⁺, Flor Dieltjens, Frans Lens, Jef Peeters, Rosette Rymenants, Ward Van Regenmortel⁺

Fotografie: Walter Caethoven, Fr. Raets, Jeannine Thys en René Verhaegen

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt en DF-ledenblad

Grafische vormgeving en zetwerk :
Walter Caethoven

Druk : Emiel Van de Sande

Eindredactie: Rik Claes

MENSEN AAN DE POEMP

Ere - Voorzitster:

Mevr. Julia Van Camp - Maes, A. Bergmannlaan 5,
2500 Lier - Tel. 03.488.03.56

Jos Bastiaens, Binnenhof 4, 2560 Bevel
Tel. 03.481.81.90

Hypoliet Budts, Guido Gezellestraat 47, 2560 Nijlen
Tel. 03.481.69.27

Walter Caethoven, Zandvekenvelden 12A
Tel. 03.481.85.70

Hendrik Claes, Heibloemstraat 81 - Tel. 03.481.82.58

Flor Dieltjens, Grobbendonkseweg 11
Tel. 03.481.70.41

Herman en Cita Engels - Thys, Kesselsesteenweg 35
Tel. 03.481.84.11

Luc Obbels, Bouwelsesteenweg 4B - Tel. 03.481.72.77
Jef Peeters, Nijlensesteenweg 53, 2560 Bevel
Tel. 03.481.95.99

Rosette Rymenants, Spoorweglei 14 - Tel. 03.481.65.79

Maria Thys, Breugelhoestraat 45 - Tel. 03.481.82.83

Jos Thys, Kapellebaan 32 - Tel. 03.480.23.98

Pol Van Camp, Nonnenstraat 56 - Tel. 03.481.85.62

Ludo Van Gestel, Spoorweglei 16 - Tel. 03.481.85.47

René Verhaegen, Molenbos 11 - Tel. 03.481.74.75

